

Utorak, 15. juli 2008. godine
Svedokinja Elisabeth Rehn
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 9.04 h.

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima u ovoj sudnici. Gospodine sekretare, molim vas, najavite predmet.

sekretar: Dobro jutro, časni Sude. Dobro jutro svima u sudnici. Ovo je *Predmet IT-06-90-T, Tužilac protiv Ante Gotovine i drugih.*

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Pretpostavljam, gospođu Mahindaratne, da će te vi prvo ispitivati sledećeg svedoka?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Da, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Da li ste spremni?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Da, spremna sam, gospodine predsedavajući. Tužilaštvo poziva svedokinju Elisabeth Rehn.

SUDIJA ORIE: Hvala. Gospodine poslužitelju, molim vas da dopratite svedokinju u sudnicu.

(svedokinja je pristupila Sudu)

SUDIJA ORIE: Dobro jutro, gospođo.

SVEDOKINJA REHN: Dobro jutro.

SUDIJA ORIE: U skladu sa Pravilnikom o postupku i dokazima, neophodno je da date svečanu izjavu da ćete govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine. Sada će vam tekst izjave uručiti sudski poslužitelj, pa vas molim da je pročitate.

SVEDOKINJA REHN: Hvala. Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ORIE: Hvala. Izvolite, sedite. Gospođu Rehn, sada će vas prvo ispitivati gospođa Mahindaratne koja zastupa Tužilaštvo. Gospođu Mahindaratne, izvolite.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsjedavajući.

svedokinja: Elisabeth Rehn

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽITELJKA MAHINDARATNE

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dobro jutro, gospodo Rehn.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Dobro jutro.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Molim vas da kažete za zapisnik svoje puno ime.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Zovem se Marta Elisabeth Rehn i rođena sam u Finskoj.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li ste dali izjavu Tužilaštvu ...

SUDIJA ORIE: Gospoda Mahindaratne, mogu li samo da intervišem. Nije mi drago da moram da postavim sledeće pitanje, jer možda se može smatrati nepristojnim, ali imamo različite datume rođenja u vašim izjavama. Mogu li, ipak, da vas zamolim da kažete tačan datum rođenja.

SVEDOKINJA REHN: Mislim da je ovo veoma dobar početak koji pokazuje da imamo smisla za humor. Istražiocima su bili toliko ljubazni kada su sa mnom prvi put razgovarali da su mi oduzeli deset godina. Dakle, tačan datum je ...

SUDIJA ORIE: To je odgovor na moje pitanje. Hvala.

SVEDOKINJA REHN: Da.

SUDIJA ORIE: Gospodo Mahindaratne, molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsjedavajući.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, da li ste dali izjavu Tužilaštvu 13. i 14. oktobra 2005. godine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Jesam. To je tačno.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A nakon toga 21. februara 2007. godine, da li ste dali još jednu izjavu kojom ste razjasnili i dodali dodatne informacije vašoj prethodnoj izjavi? I to ste potpisali 3. aprila 2008. godine.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je, takođe, tačno.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li ste juče pregledali obe ove izjave?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Jesam.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas da nam predložite dokument koji nosi broj 5315.

prevodioci: Napomena prevodilaca: molimo gospođu tužiteljku da govori u mikrofonski, po mogućnosti u mikrofonski na levoj strani.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nadam se da je sad jasnije.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođu Rehn, za trenutak će se na ekranu pojaviti dokument i molim vas, recite nam, da li je to vaša izjava iz 2005. godine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. To je tačno. To je taj dokument o kom govorimo.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dakle, kada ste juče pregledali svoje izjave, uneli ste još dve ispravke ...

SUDIJA ORIE: Da. I ponovo se izvinjavam što prekidam, međutim, na našem levom ekranu, kad se pritisne dugme za elektronsku sudnicu dobijam samo plavi ekran. Aha, evo ga. Očigledno je sređeno. Hvala. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dakle, gospođu Rehn, kada ste juče pregledali svoje izjave, uneli ste još dve ispravke, a ja ću ... kako ne bismo trošili mnogo vremena, brzo ću to da pročitam.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas, pokažite nam 3. stranicu izjave.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Možete to da pratite na ekranu, gospođu Rehn. Da li možete da pratite na ekranu?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Mogu, da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Vi ste uneli promenu u prvom paragrafu, na 3. stranici verzije na engleskom jeziku, gde se navodi da ste videli tela ubijenih ljudi i mrtvih životinja. Vi ste to ispravili i rekli ste da niste videli tela ubijenih ljudi, već samo leševe životinja. To je tačno, zar ne?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ovo je potpuno tačno. Do konfuzije je došlo zbog činjenice da kada sam dala svoju prvu izjavu 2005. godine, govorila sam o puno stvari koje sam videla. Između ostalog, govorila sam i o Kravici pored Srebrenice gde sam videla leševe, i zbog toga je nastala ta konfuzija.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A onda imamo još jednu ispravku koje ste napravili, gospođo Rehn, a to je ...

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim 5. stranicu verzije na engleskom jeziku.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Računajući od vrha, u 7. paragrafu, odnosno, to je pretposlednji odozdo. Govorite o sastancima sa predsednikom Tuđmanom u nekoliko navrata. Kažete da je tačno da se to dogodilo u dva navrata: jednom u decembru 1995. godine, a drugi sastanak je bio kada ste bili Specijalna izvestiteljka Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. Dakle, ovo su te ispravke od juče. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, tačno je.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Ako uzmemo u obzir ove ispravke, da li sadržaj obe vaše izjave tačno odražava ono što ste rekli predstavnicima Tužilaštva?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Pogledala sam ove dokumente ponovo juče uveče, i nisam našla ništa što se ne bi ticalo onoga što sam rekla.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A da li su sadržaji istiniti, po vašem najboljem znanju?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, definitivno po mom najboljem saznanju.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Kada bi vam danas ponovo postavili ista pitanja koja su vam postavili istražiocima Tužilaštva, da li bi vaši odgovori bili isti?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Sadržaj će sigurno biti isti. Možda bi formulacije bile malo drugačije, ali definitivno, smisao i sadržaj su isti.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Časni Sude, želela bih da ponudim ...

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Pre toga, samo još nešto, da li potvrđujete da je ovo na ekranu vaša prva izjava?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, želela bih da ponudim ovaj dokument u spis.

SUDIJA ORIE: S obzirom da izgleda da nema prigovora, gospodine sekretare ...

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P598.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P598 prima se u spis. Molim vas, nastavite.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim da nam predložite dokument koji nosi broj 5316, a to je dopunska izjava koju smo upravo pomenuli, gospodine predsjedavajući, i molim da se i to uvrsti u spis. Budući da je dopunska izjava, gospodine predsjedavajući, možda može da dobije neki podbroj ... izvinjavam se. To se ovde tako ne radi.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, da li možete da potvrdite da je dokument na ekranu dopunska izjava koju ste napravili?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, tačno. Postoji čak i tačan datum mog rođenja.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, želim da ponudim ovu izjavu u spis.

SUDIJA ORIE: Dobro. Mogu li da pretpostavim da kada bi vam danas postavili ista pitanja koja su vam postavljena u vreme kada ste davali drugu izjavu, da bi odgovori bilo u skladu sa istinom, po vašem najboljem znanju i da biste odgovorili isto kada bi vam pitanja bila postavljena na isti način. Izgleda da nema prigovora protiv prijema u spis. Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P599.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P599 prima se u spis. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, kada ste dali prvu izjavu, da li ste pregledali veliki broj dokumenata i dali objašnjenja u vezi sa svakim od tih dokumenata u svojoj prvoj izjavi?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Bilo ... bilo je mnogo izveštaja i dokumenata koji su nastali u ono vreme, u te dve i po godine, dok sam radila kao Specijalna izveštiteljka o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije. Znači, bilo je dokumenata i o Hrvatskoj i o svim ostalim delovima koje sam pokrivala.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li ste juče imali mogućnost da pregledate te dokumente?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: O, da. Ponovo sam ih pregledala.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li ste se uverili da je sadržaj tih dokumenata tačan i da su vaša objašnjenja iz prve izjave u vezi sa svakim od tih dokumenata takođe tačna?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, ja sam podnela 17 dokumenata po Pravilu 92ter. Želim da se povuče jedan dokument koji je već ranije uvršten u spis. Za zapisnik, gospodine predsjedavajući, to je dokument broj 17, poslednji

dokument za koji sam, takođe, napravila aplikaciju da se doda na spisak po Pravilu 65 ter. To je izveštaj Generalnog sekretara od 21. decembra 1995, godine, koji je već primljen u spis kao dokazni predmet Tužilaštva broj P477. Sa izuzetkom tog dokumenta, ostalih 16 dokumenata mogu da se uvrste u spis.

SUDIJA ORIE: Da li ima prigovora za bilo koji od ovih 16 dokumenata? Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da, časni Sude. Mislim da smo jedan od dokumenata ponudili na uvrštenje u spis prošle nedelje, mislim da je to broj 10 na spisku, koji takođe nosi oznaku 1D33-0336 i da ga je ponudila Odbrana gospodina Gotovine.

SUDIJA ORIE: Hvala vam na toj informaciji.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Osim toga, nemamo prigovor.

SUDIJA ORIE: Dakle, izgleda da smo sada od 17 došli do 15 dokumenata. Mogu li da predložim da gospodin sekretar stavi tih 15 dokumenata na spisak i da im privremeno dodeli brojeve, tako da ćemo onda na osnovu tih brojeva da ih uvrstimo u spis.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, kada je reč o ovih 15 dokumenata, postoji još jedan dokument za koji ću da zatražim da ga dodamo na spisak po Pravilu 65 ter. To je dokument koji se po Pravilu 92ter nalazi pod brojem 16. To je pismo koje je poslao Visoki komesarijat za ljudska prava Ujedinjenih nacija predsedniku Republike Hrvatske 2. oktobra 1995. godine.

SUDIJA ORIE: Pretpostavljam, pošto nema prigovora da se dokument uvrsti u spis, da isto tako nema prigovora da se dokument doda na spisak po Pravilu 65ter.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Tako je. Nemamo prigovor.

SUDIJA ORIE: Hvala. Gospodine sekretare, molim vas da uradite ono što sam ranije predložio. Gospodo Mahindaratne.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsedavajući. Gospodine predsedavajući, za zapisnik, molim da dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4312, bude primljen pod pečatom. Mogla bih... ako je potrebno objašnjenje, mogu da objasnim na privatnoj sednici.

SUDIJA ORIE: Ima li prigovora?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Nisam siguran o kom dokumentu govorimo.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: To su zapisnici sa sastanka između svedokinje i članova hrvatske Vlade i međunarodnih tela.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: To je 9. oktobar 1995. godine, gospođo Mahindaratne.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Da, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Da. Možda bismo mogli nakratko otići na privatnu sednicu, tako da možete da objasnite razloge.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: U redu, gospodine predsedavajući.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, sada smo se vratili na otvorenu sednicu.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Časni Sude, sada ću da pročitam rezime izjave svedokinje po Pravilu 92ter.

SUDIJA ORIE: Pretpostavljam da ste gospodi Rehn objasnili koja je svrha rezimea?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Jesam, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospođa Elisabeth Rehn bila je Specijalna izvestiteljka Ujedinjenih nacija Komisije za ljudska prava za situaciju na teritoriji bivše Jugoslavije, od septembra 1995. do januara 1998. godine. U tom svojstvu, ona je posetila Krajinu nakon *Operacije Oluja*. Sastajala se sa članovima hrvatske Vlade, između ostalog i sa predsednikom Republike Hrvatske, Franjom Tuđmanom, ministrom odbrane, Gojkom Šuškom i ministrom unutrašnjih poslova, Ivanom Jarnjakom. Na tim sastancima razgovarano je o zločinima koje su počinili pripadnici hrvatskih snaga i potencijalnoj mogućnosti da se srpsko stanovništvo vrati u to područje. Raspitivala se kod predstavnika Vlade Republike Hrvatske o merama koje su preduzeli, kako bi se sprečili i istražili zločini, i dobila je njihove odgovore. Gospođa Rehn je svoje zaključke prenela, između ostalog, Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Gospođa Rehn bila je poslanica u Parlamentu Finske od 1979. do 1995. godine, ministarka odbrane u periodu od 1990. do 1995. godine i kandidatkinja za predsednicu 1994. i 2000. godine. U januaru 1998. godine, imenovana je za Specijalnu predstavnicu Ujedinjenih nacija ... izvinjavam se, imenovana je za specijalnu predstavnicu Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini i na tom položaju je bila do 1999. gospodine. Ovim je završen rezime, gospodine predsedavajući.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: Hvala. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim da nam predložite dokument koji nosi broj 309. Gospodine predsjedavajući, molim za dozvolu da svedokinja može da dobije štampani primerak.

SUDIJA ORIE: Meni se to čini vrlo praktičnim.

SVEDOKINJA REHN: Da. Hvala vam.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, to je tabulator broj 3, ako želite da pogledate ovaj štampani primerak. Kada ste sastavljali izveštaje, gospođo Rehn, o situaciji u Hrvatskoj, dobili ste odgovore hrvatske Vlade. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je potpuno tačno.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A da li je ovaj dokument jedan takav odgovor koji vam je dostavila hrvatska Vlada?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, molim da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P600.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P600 prima se u spis. Gospođo Mahindaratne, vidim da na spisku svedoka P-141, spominjete izjavu svedoka P-141, što bi moglo da stvori neku zabunu, jer P141 izgleda kao da je dokazni broj, iako je jasno da nije bila namera da ovo bude dokazni broj. Ako biste dodali da je to svedok Tužilaštva, pa čak i ime svedoka, jer ne postoje zaštitne mere, ne bi se stvarala zabuna.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Uradiću tako, gospodine predsjedavajući. Izvinjavam se.

SUDIJA ORIE: Hvala vam.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim da se predloži dokument koji nosi broj 4351.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, prvo, ja bih želela da pogledamo ... htela bih da pogledate svoju izjavu, dok čekamo da se dokument pojavi na ekranu, a vaša izjava je u tabulatoru 1. Možete li da to pratite. Na 5. stranici vaše izjave, to je 5. paragraf, ne, izvinjavam se, to je 4. paragraf.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Na toj stranici pa sve do 6. stranice u 5. paragrafu govorite o sastanku sa predsjednikom Tuđmanom, gospodinom Jarnjakom i ministrom Šuškom. Dokument koji želim da pogledate je zapisnik. To je sad na ekranu. Ako želite da pogledate na papiru, to je u tabulatoru broj 3 ... oprostite, to je tabulator broj 11 u vašoj fascikli. Da li su to ti zapisnici koji sadrže izveštaj o tim sastancima?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, sadrže.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Ko je sastavljao te zapisnike?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Možete videti na ekranu, ili mogu ja da vidim ili svi mogu da vide da je sa mnom na sastancima bio Roman Werocewski iz Centra za ljudska prava, zastupao je komisiju koja je uvek bila sa mnom, a zatim je bio iz hrvatske kancelarije za ljudskih prava, Diakite Mamadi, i gospodin Mamadi je uvek pravio zapisnike kada je putovao sa nama. Dakle, ove zapisnike je sačinio on.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li ste se sa tim osobama, predsjednikom i ministrima, sastali na jednom sastanku ili u odvojenim susretima?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To su uvek bili zasebni sastanci. To je najbolji način da se to radi, a i praktično govoreći, zaista je teško da se okupe zajedno i u isto vreme i predsjednici i ministri.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas, predite na sledeću stranicu ... oprostite. To je strana posle toga, broj stranice 3. To je stranica koja ima ERN oznaku sa poslednja dva broja 77. Tačno. To je ta.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, ako biste mogli da se fokusirate na paragraf broj 10. Tu se govori o vašem sastanku sa gospodinom Jarnjakom.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Oh, oh, oh, oh.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Govorim o ovom dokumentu na ekranu. Ako pogledate 10. paragraf, tu se govori o nelegalnim i prisilnim deložacijama iz vojnih stanova. I pod brojem 10, treći paragraf piše ovako: "Na pitanje kakve su obaveze Ministarstva unutrašnjih poslova, a posebno zašto civilna policija ne može da spreči nasilje i napade koji su počinjeni u vezi s tim, ministar Jarnjak rekao je da je civilna policija uvek bila prisutna i da su učinili sve u okviru svojih ovlašćenja i nadležnosti. Rekao je da je u slučajevima prisilne deložacije potrebno imati sudsko odobrenje. Međutim, ako su počinioici vojna lica, nadležna je samo vojna policija i oni nemaju ovlašćenje da intervenišu." Da li se sećate da je to izjavio gospodin Jarnjak?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: O, da, sećam se.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Istog dana ste se sastali sa ministrom odbrane, gospodinom Šuškom.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare molim stranicu čija se ERN oznaka završava brojem 7185. Znam da nije jednostavno raditi sa ERN brojevima. Ali

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ovde je numerisanje stranica malo nesređeno. Molim da se prikaže vrh dokumenta. Da. Ta stranica, da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Dakle, na ovoj stranici i dalje je zapisnik sa vašeg sastanka sa gospodinom Šuškom. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Nisam mu se nimalo svidala, kao ni moji izveštaji.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li vam je rekao zašto mu se ne dopadaju vaši izveštaji?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Hm. To je zbog toga što je on smatrao da smo se previše usredsredili na vojsku, umesto da gledamo sva krivična dela koja su počinili civili, kao i ono što se desilo pre nego što sam ja postala Specijalna izvestiteljka.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim sledeću stranicu.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: I u 7. paragrafu izgleda da se postavlja isto pitanje o nezakonitim deložacijama iz vojnih stanova, i o tome se razgovarao sa gospodinom Šuškom. Da li je njegov odgovor na ovo pitanje u skladu sa onim što vam je rekao Jarnjak, to jest, da samo vojna policija može da deluje kako bi rešila ovu situaciju ili je to bilo kontradiktorno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je bilo kontradiktorno u smislu da je ministar Jarnjak jasno stavio do znanja da civilna policija ne može da se meša kada su u pitanju vojne deložacije, ali, opet, ministar Šušak je sasvim jasno rekao da mora da postoji sudski nalog da niko ne može biti nateran da ode. I dakle, trebalo je da imaju specijalan zahtev od suda, a sudovi su odgovorni da se bave svim pritužbama. Ali onda ...

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, da li se sećate, u stvari, da je gospodin Šušak potvrdio da civilna policija nije mogla da interveniše na ovom nivou, ili ako je on, u stvari ... da li je uopšte govorio o tom pitanju?

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, nikada ranije nisam ovo uradio, ali značaj ovakvog ispitivanja nije relevantan, jer se radi o izbacivanju vojnih lica u novembru 1995. godine. Možda ne bi bilo na odmet da nam se objasni kakva je relevantnost ovog ispitivanja.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, značaj je u tome što smo imali ovde mnogo dokaza o sposobnosti civilne policije da se umeša u vojne poslove, naročito ako se radi o počinjenim određenim delima nasilja, znate. To je ... ako se vratimo na zapisnik sa sastanaka sa gospodinom Jarnjakom, videćemo da se tu ne radi samo o deložacijama, već da se radi i o nasilju. A nasilje je sprovodilo vojno osoblje.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Onda stoji moj prigovor na ovo. Ovde se radi o hrvatskim zakonima i o tome ko je vlasnik vojnih stanova. Ovde imamo i ceo postupak. Drugim rečima, tužiteljka u dokumentima koji su uvršteni u spis, ima odgovor hrvatske Vlade u kom se navode svi zakoni, što je potpuno drugačije od generalne bezbednosne situacije na teritoriji, što je ono o čemu se prethodno razgovaralo. Tužiteljka može da koristi svoje vreme kako želi, ali mi ulažemo prigovor na relevantnost ko je vlasnik vojnih stanova i ko je odgovoran po zakonu za sprovođenje iseljenja iz vojnog stana.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, ne želim da trošim vreme, jer sam završila s ovim. Podneću argumente. Dokument je pred Pretresnim većem. Idem dalje.

SUDIJA ORIE: Molim vas da tako i uradite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, dozvolite mi da se vratim na zapisnik sa vašeg sastanka sa gospodinom Tuđmanom.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas da se vratite na stranicu koja nosi ERN broj 7183.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, već ste opisali ovaj sastanak i svoj razgovor sa gospodinom Tuđmanom u svojoj izjavi. Da li možete da potvrdite da je ovo zapisnik sa tog sastanka?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: O, da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A ako biste mogli da predete na sledeću stranicu, želela bih da vam skrenem pažnju, gospođo Rehn, na 6. paragraf u kom stoji: "Specijalna izvestiteljka je rekla da je mirno rešenje najvažnije, čak i ako postoji toliko mržnja i nepoverenje među ljudima. Stoga bi trebalo da bude zagarantovana zaštita svih ljudskih prava Srba a pravda je osnovno ljudsko pravo. Za one koji su optuženi za pljačku i paljevine trebalo bi bez odlaganja da bude zagarantovano pravično suđenje i pravda, kako bi se pokazalo da pravosuđe funkcioniše. Ona je spomenula situaciju u logoru Kuplensko, zapitavši da li će povratak svih izbeglica duže potrajati." A onda sledi razgovor između vas i gospodina Tuđmana. A zatim u 7. paragrafu, drugi stav, obraća vam se gospodin Tuđman i kaže se: "Istakao je dobru volju Hrvatske koja se odnosi na mogući dekret o amnestiji (što je već izazvalo neke otpore), čime će se sudski postupci pokrenuti samo za one koji su optuženi za ratne zločine, a ne i za one koji se terete za oružanu pobunu. Prema rečima predsednika, ova odluka nije pozitivan korak ka normalizaciji ... " Da li je... oprostite. "Prema rečima predsednika, ova odluka je pozitivan korak ka normalizaciji odnosa između Hrvatske i Srbije". Gospođo Rehn, vi ste isto tako u nekim od vaših izveštaja tražili opštu amnestiju za bivše pripadnike i borce takozvane Republike Srpske Krajine. Da li možete da objasnite: kada međunarodna

zajednica traži opštu amnestiju, kao što je i navedeno ovde, šta ste vi tražili? Da li je to amnestija od gonjenja za krivična dela ili amnestija ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ovo je navođenje svedokinje, časni Sude.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Ne, nisam završila pitanje.

SUDIJA ORIE: Da. Međutim, deo u kom navodite svedoka je već izrečen, očigledno.

ADVOKAT KEHOE: Tako je.

SUDIJA ORIE: Molim vas da preformulišete pitanje.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: U redu, gospodine predsedavajući.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, možete li objasniti Pretresnom veću kakva je bila amnestija, kakva je bila ta opšta amnestija koju je tražila međunarodna zajednica?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Sasvim je jasno da međunarodna zajednica definitivno nije tražila amnestiju za kriminalce, za krivična dela i ratne zločine. Ono što smo mi tražili je amnestija za ljude ma sa koje strane da su bili, da se vrate svojim kućama bez straha. To je posebno bilo važno za Srbe iz Hrvatske koji su napustili Krajinu, bilo je važno da se ne plaše da će eventualno biti zatočeni kada se vrate kući, u slučaju da mogu da se vrate kućama. I to je ono što je mislila cela međunarodna zajednica. Mi smo o tome puno razgovarali - da je amnestija važna. Ali, ako samo ukažete na ta imena, a bilo je nekoliko stotina koji su dobili amnestiju, onda to stvara strah kod drugih: "Ako nisam na toj listi, šta će se desiti sa mnom", čak i ako se radilo o običnim borcima koji su se pokoravali naređenjima.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dakle, na vašem sastanku sa gospodinom Tuđmanom, on kaže da je razmatrana amnestija za one ... za ... i on kaže: "Sudjenja će biti pokrenuta za one koji su optuženi samo za ratne zločine, a ne i za one koji se terete za oružanu pobunu." Dakle, da li ste razumeli da je gospodin Tuđman govorio o istoj vrsti amnestije kao i međunarodna zajednica?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, definitivno mislim da je imao veoma dobre namere. Međutim, kada se onda vidi čemu je to vodilo i kad vidite kakvi su strahovi postojali kod stanovništva, može se zaključiti da u tom smislu nije bio ispravan način da se to uradi. Tako, dakle, mi smo ga upozorili i međunarodna zajednica je zatražila opštu amnestiju, naravno, izuzev zločinaca.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, zamolila bih da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospodine sekretare.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P601.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P601 prima se u spis.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Samo želim da naglasim da se dokument, u stvari, nalazi među dokumentima koji su uvedeni po Pravilu 92ter, gospodine sekretare, kako ne bi došlo do dupliranja dokumenata u dodeljivanju brojeva.

SUDIJA ORIE: Onda, gospodine sekretare, vratite se na spisak 14. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas da nam predočite dokument koji nosi broj 4365.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, ako želite da gledate štampanu verziju, to je tabulator 12. U svojoj izjavi rekli ste da ste poslali pismo ministru inostranih poslova Hrvatske, gde pitate da li je sprovedena istraga o incidentu u Gruborima, 25. avgusta 1995. godine. Molim vas da pogledate dokument koji se nalazi na ekranu ili štampanu verziju, i recite nam da li je ovo dokument, pismo koje ste poslali?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: I ako bismo mogli da pređemo na stranu 2 engleskog dokumenta.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, skrećem vam pažnju na 3. paragraf, na prvoj stranici pisma, gde pišete: "Što se tiče izveštaja o istrazi o incidentu u Gruborima, on se pominje u nedavnom izveštaju Vlade Republike Hrvatske o implementaciji Rezolucije Saveta bezbednosti 1019, iz 1995. godine, da je mesto zločina pregledala policija istog dana kada je prijavljeno od strane Akcionog tima za ljudska prava Ujedinjenih nacija, 25. avgusta 1995, (strana 8). "Pored toga, general Čermak je izjavio u razgovoru sa osobljem Ujedinjenih nacija, 26. avgusta, da su hrvatske vlasti došle u selo i preuzele brigu o ljudima uveče, 25. avgusta. Takođe je u pismu Ujedinjenim nacijama od 31. avgusta, naveo da je lično sledećeg dana posetio zaseok." Dakle, kakva je bila osnova tih informacija? Odakle ste prikupili te informacije?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ove informacije sam dobila od mog osoblja, osoblja Ujedinjenih nacija zaduženih za ljudska prava koji su obišli mesto i ostalih u okviru UNCRO-a. Dakle, radilo se o razgovorima, bilo je izveštaja koje smo dobijali, kao i mojim ličnim posetama tim ljudima.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A ko vas je informisao o izjavi gospodina Čermaku o tom pitanju?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je nešto čega definitivno ne mogu da se setim, ne sećam se ko je bila ta osoba. Jer, kao što znate, specijalni izvestilac radi sa timom ljudima, koji vam govore šta se desilo tamo, šta su pratili tamo, a onda smo, na

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

osnovu toga, donosili zaključake. I, nažalost, nemam taj podatak, dakle, ne znam koja je to bila osoba u našem timu.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Molim vas, pogledajte sledeću stranicu, gospođo Rehn.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: I, gospodine sekretare, molim vas, pokažite nam 2. stranicu na BHS-u i engleskom jeziku.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: U 2. paragrafu postoji spisak brojeva registarskih tablica vozila koja su viđena u blizini Grubora 25. avgusta 1995. godine.

Odakle ste dobili te brojeve?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Upravo se radilo o istoj stvari. Tim Ujedinjenih nacija iz UNCRO-a i naši ljudi, dakle, ljudi iz kancelarije za ljudska prava su posmatrali ovo. Oni su bili prisutni tamo, i oni su zajednički u toku informativnog sastanka meni dali taj podatak.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: A da li ste ikad dobili odgovor od hrvatske Vlade u kojem bi vas obavestili kome su pripadala ta vozila u to vreme ili ko je koristio ta vozila? Da li ste dobili odgovor na ovo pitanje?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Nažalost, imam puno odgovara na pisma o različitim slučajevima i ja sam veoma zahvalna za način na koji je hrvatska Vlada postupala, međutim, u ovom konkretnom slučaju nisam nikada dobila više od toga, osim da je istraga još uvek u toku. I to je, naravno, malo zabrinjavajuće s obzirom na činjenicu da smo mogli da damo tačne datume kao i registarske brojeve vozila, u koliko sati se to desilo i tako dalje, da ne pominjemo vrlo ... vrlo neobičan sastanak na koji su pozvane Ujedinjene nacije, kada je svaka osoba iz Grubora praktično bila van sela. Ne samo da sam zatražila informacije o ovom od ministra Granića, već i od njegovog osoblja s kojim sam se sastajala, i nikada mi niko nije mogao dati relevantan odgovor.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospođo Rehn, po vašim saznanjima za vreme vašeg mandata Specijalne izveštiteljke, da li ste znali da li je vaša kancelarija ili bilo koja strana ikada dobila zadovoljavajući odgovor hrvatske Vlade ili hrvatskih vlasti o istrazi o incidentu u Gruborima?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne, nažalost ne. Tu se radilo o jednoj priči kojoj nije bilo kraja. Moglo bi se, naravno, pitati zašto se bavimo samo jednim incidentom, kada ih je bilo toliko mnogo, ali moj način rada je da su pojedinci, ljudska prava i sloboda pojedinaca, bili najvažniji. Tako da svaki pojedinačni slučaj trebalo bi da ima odgovarajući odgovor, a mi ga nikada nismo dobili.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, zamolila bih da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospodine sekretare.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P602.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P602 prima se u spis. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsedavajući. Molim da se prikaže dokument koji nosi broj 2566.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Gospodo Rehn, ovaj dokument se ne nalazi u vašem tabulatoru. Videćete ga na ekranu.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U redu.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dakle, u dokumentu koji smo upravo videli, pročitala sam vam jedan deo tog prvog paragrafa, i tu ste mogli da vidite da je gospodin Čermak u pismu Ujedinjenim nacijama, od 31. avgusta, rekao da je lično posetio zaseok sledećeg dana. Da li ste ikada ranije videli ovaj dokument?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne, nikada.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Vi se pozivate na pismo koje je gospodin Čermak uputio Ujedinjenim nacijama u vezi njegove posete području Grubora sledećeg dana. Jedan primerak tog pisma sam vam pokazala. Da li ste u to vreme bili upoznati ili da li vas je iko obavestio da je takvo pismo napisano?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Bila sam obaveštena da je postojalo pismo. Naravno, ne mogu ... da budem iskrena, ne mogu da se setim da li sam videla to pismo. U svakom slučaju, nikada nisam dobila primerak i ne mogu da se setim da sam ga videla.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: U ovom dokumentu gospodin Čermak opisuje izveštaj koji je dobio o tom incidentu.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Molim da se pokaže sledeća stranica.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: U poslednjem paragrafu gospodin Čermak kaže: "Lično sam obišao to područje narednog dana i uverio sam se u istinitost i tok događaja". Želela sam da vam ukažem na to, jer je to ono što ste vi rekli u pismu koje ste uputili ministru inostranih poslova.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, zamolila bih da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Pošto ne čujem da ima prigovora, gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P603.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P603 prima se u spis. Molim vas, nastavite.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine sekretare, molim vas da nam predložite dokument koji nosi broj 5317.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Dok čekamo da se dokument pojavi, gospodo Rehn, želim da vas uputim na vašu izjavu, to je izjava iz 2005. godine. Na 8. stranici, u 5. paragrafu vi tu govorite o dva pisma i kažete: "U izveštaju Generalnog sekretara ER/2, paragraf 28, poziva se na pisma koja je napisao Visoki komesar za ljudska prava predsjedniku Tuđmanu u odnosu na povratak Srba koji je ometan ozbiljnim kršenjem ljudskih prava, uz mere koje preduzima izvršna i zakonodavna vlast. Upoznata sam sa oba ta pisma i napravila sam kopiju pisma od 18. avgusta 1995. godine." Dakle, drugo pismo nije bilo dostupno tada. Da li prepoznajete dokument na ekranu?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Da, prepoznajem.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: Da li je to drugo pismo od 2. oktobra 1995. godine, o kom govorite u ovom paragrafu ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE – PITANJE: ... u vašoj izjavi?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, zamolila bih da se ovaj dokument uvrsti u spis. To je deo podneska po Pravilu 92ter. Na kraju današnje sednice obavestiću gospodina sekretara o tome koji su dokumenti uvršteni u spis preko Suda.

SUDIJA ORIE: Da. Jer smanjuje dužinu spiska na 13 dokumenata. Pitam se da li ćemo ikada doći na nulu. Ima li prigovora?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Nemam prigovor, časni Sude. Samo želim da napomenem za zapisnik, da su meni potrebni ti brojevi, kako bih mogao da sprovedem svoje unakrsno ispitivanje i da upućujem na određene dokumente. Tokom pauze ćemo naći način da ukažemo na te dokumente.

SUDIJA ORIE: Da. Kao i uvek, na pauzama se događa više stvari nego u ovoj sudnici. Gospodine sekretare, da li mislite da ovaj spisak, koji je sada sveden na 13, može biti prikazan posle pauze?

sekretar: Apsolutno, časni Sude. A ovaj dokument postaće dokazni predmet Tužilaštva broj P604.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P604 primljen je u spis. Molim vas, nastavite.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Ovim je završeno moje glavno ispitivanje, gospodine predsjedavajući.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodo Mahindaratne. Pošto ćemo imati brojeve tek nakon pauze, da li vam to stvara velike probleme u ovom trenutku, gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: To neće biti veliki problem, samo ako mogu da dobijem uputstva Pretresnog veća ako budem malo preturao pokušavajući da pronađem pravi dokument.

SUDIJA ORIE: Kao i obično, bićemo strpljivi. A da li će to biti dovoljno, videćemo. Gospodo Rehn, sada će vas unakrsno ispitivati gospodin Mišetić. On zastupa gospodina Gotovinu.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT MIŠETIĆ

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dobro jutro, gospodo Rehn.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Dobro jutro.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Želeo bih da počnem sa tim sastankom koji ste imali 4. decembra 1995. godine sa predsednikom Tuđmanom. Mislim da je to na 5. stranici vaše prve izjave. I vi ste u svojoj izjavi napravili nekoliko opisa karakternih osobina predsednika Tuđmana tokom tog sastanka. Kažete u svojoj izjavi: "Sećam se da sam govorila Tuđmanu da su izvršioi zločina ..." ... oprostite. Počinje iznad: "Moj utisak o predsedniku Tuđmanu, kada sam razgovarala s njim u više navrata, jeste da je bio sasvim ravnodušan kad god bismo pokušali da govorimo o povratku srpskih izbeglica u Krajinu. On nije bio zainteresovan za tu konkretnu stvar. U zapisnicima, i to je zabeleženo, sećam se da je Tuđman sugerisao da ako se kazne počinioi zločina u *Operaciji Oluja* da bi to moglo da izazove probleme, i bilo je jasno da nije bio zainteresovan za kažnjavanje bilo koga. On je naznačio da su glavni počinioi bili civili i smatrao je da vojska nije počinila zločine. U stvari, on je pokušavao da zaštiti ugled Hrvatske vojske." A onda poslednji paragraf glasi: "Sećam se da sam govorila Tuđmanu da bi počinioi krivičnih dela, kao što su pljačke i paljevine, mogli brzo da se reše kako bi se pokazalo da sudski sistem funkcioniše. Tuđman je odgovorio tako što je pitao šta je sa zločinima koji su počinili Muslimani nad Hrvatima. U stvari, on nije bio zainteresovan za ono što sam ja govorila. On je s jedne strane pokušavao da opravda ono što se dogodilo govoreći o zločinima počinjenim nad Hrvatima na nekom drugom mestu ili u neko drugo vreme, i ja sam zaista imala utisak posle razgovora sa njim i to u nekoliko navrata, da nije postojala politička volja da kazni počinioce zločina počinjenih tokom *Operacije Oluja*."

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, želim da kažem da postoji ispravka na to.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ: Upravo sam hteo o tome, časni Sude. Ali sam samo čekao da se završi prevod.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne, vi ste ... da. Sad se vaš komentar pojavljuje na ekranu. Slušao sam francuski kanal.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, samo sam čekao da se završi prevod i onda sam hteo da se osvrnem na to.

SUDIJA ORIE: U redu. Molim vas, nastavite, gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dakle, gospođo Rehn, već ste nam jutros rekli da se u vašoj izjavi kaže da ste razgovarali s njim u nekoliko navrata, odnosno, u dva navrata?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. I tačno je da se kaže da ste tada na tom sastanku 4. decembra 1995. godine formirali takve utiske. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Apsolutno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Bio je to dosta dugačak sastanak.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođo Rehn, Imamo audio traku. Ne znam da li ste znali da je predsednik Tuđman snimao sve svoje razgovore. Mi ćemo vam to pustiti ... mislim da je trajao 22 minuta sastanak ... ceo sastanak, a ja bih zamolio da slušate pažljivo i pokušate da zapišete i da nam kažete kada ste formirali te utiske. I videćete transkript koji ide uz to.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, takođe imam transkript u štampanoj formi za svedokinju, tako da ona može da napravi oznake ili da se pozove na određene delove razgovora.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I onda nakon što to uradimo, vratićemo se na vašu izjavu i zamoliću vas da identifikujete gde ste u razgovorima mislili da je predsednik Tuđman izneo takve navode.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Da li mogu da zamolim za primerak transkripta.

ADVOKAT MIKULIČIĆ: To je u sistemu elektronske sudnice. Ali moram da zamolim da se taj dokument pokaže. Oprostite. Dokument nosi broj 1D40-0087.

(audio snimak)

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

Razgovor Tuđman – Rehn

Sastanak u kancelariji predsjednika Republike Hrvatske

4. decembar 1995. godine

Predsjednik Tuđman: Kada ste došli u Zagreb?

Elisabeth Rehn: Da. Došli smo prekjuče. Vrlo kasno, nakon jedne vrlo interesantne i vrlo korisne ture po teritoriji bivše Jugoslavije.

Predsjednik Tuđman: Da li ste već razgovarali sa mojim ljudima u Hrvatskoj?

Elisabeth Rehn: Razgovarala sam sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i socijalnog staranja i zadovoljna sam da sam saznala da postoji mogućnost da se sastanem sa svojim bivšim kolegom, ministrom odbrane Šuškom na aerodromu, zbog toga što nakon toga odlazim u Rim a onda se vraćam kući.

Predsjednik Tuđman: Da li ste već bili u Sarajevu ili Beogradu?

Elisabeth Rehn: Da. To je bilo poslednji put kada sam posetila Banja Luku, Prištinu i Mostar. A juče sam bila u istočnoj Slavoniji, u Sektoru Istok, i to je nešto što mi se činilo veoma važnim, da sve strane dođu do sporazuma dobre volje.

Predsjednik Tuđman: Draga gospodo, niste mogli vidjeti lijepe stvari ali dakle, da imate na umu to što se zbilo u godinama raspada Jugoslavije, jugo-komunističke-srpske agresije i svega onog što se zbivalo do ovih sporazuma, Vašingtonskih, hrvatsko – muslimanskih i sada u Dejtonu, da je to bila jedna od najzamršenijih svjetskih kriza i da je bitno da iz toga izađemo pa da se možemo zaista posvetiti humanim pitanjima i uklanjanju svega onoga zbog čega je stradalo ... zbog čega su stradali ljudi na tom području i uopće ... (nerazumljivo) ... takvu nenormalnu situaciju. Ali sad smo ipak na putu posle Dejtonskog sporazum i nadam se, Pariških, potpisivanjem normalizacije odnosa, pa ćemo moći da se pozabavimo ovim pitanjima s kojima se vi i vaša delegacija bavite.

Elisabeth Rehn: Gospodine predsjedniče, ja vrlo podržavam vaše misli u vezi s tim, jer ja sve vreme govorim da se nadam da ću se u svom poslu moći da odmaknem od jednostavnog beleženja događaja, da bi to trebalo da bude više pitanje zaključaka, odnosno, preporuka, to kako da se suočimo sa budućnošću i kako da radimo zajedno u cilju boljeg razumevanja ljudskih prava. Umesto da jednostavno govorimo – evo, ovi su ubijeni, oni su opljačkani, ove su kuće spaljene, a oni su završili u masovnim grobnicama. To bismo trebali prevazići.

Predsjednik Tuđman: Upravo tu misao koju ste sada izrekli ja sam htio ... uostalom znate, mi iz Hrvatske smo željeli izbjeći sve ovo što se desilo, jer smo predlagali da se posle Tita jugoslavenska kriza riješi na miran način na konfederalnim osnovama. Bili

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

smo suočeni sa svim što smo bili, prema tome, Hrvatska je doživila, zatim Bosna, takvu agresiju ... Ne znam jeste li bili u Vukovaru ili ...

Elisabeth Rehn: O, da. Videla sam svojim očima.

Predsjednik Tuđman: Prema tome, trećina Hrvatske je bila razorena, 400.000 Hrvata, Mađara, Čeha, Slovaka bilo je istjerano i razumije se da ... pobijeno ljudi ... i razumije se da u procesu oslobađanja tih područja sa hrvatske strane isto tako se nije moglo zadržati samo vođenje rata u neakvim rukavicama. Prema tome da su najprije jugo-komunistička armija i Srbi učinili užasne zločine u okviru jedne takve agresije stvaranja Velke Srbije, a da kasnije se u oslobađanju tih područja isto nije moglo suzdržati da se ljudi koji su pretrpjeli žrtve, koji su se vraćali u ta područja, da ne prave neke osvetničke činove i gluposti ...

Elisabeth Rehn: Vrlo glupo, da.

Predsjednik Tuđman: ... kao što je uništavanje kuća i tako dalje. Prema tome, važnije je sada da što prije zaboravimo to i da gradimo normalne odnose među ljudima i među narodima, nego li ... Koliko god treba pojedince kaznit za ratne zločine, toliko ako bismo išli u širinu, onda bi to značilo novo produbljavanje nepovjerenja i sukoba. Znači, važnije je da, evo, uspostavimo novi poredak i uspostavimo povjerenje.

Elisabeth Rehn: Da. Ja smatram da je vrlo važno, ne samo gledati ono što se dešava, iako je, naravno, vrlo teško tako nešto zaboraviti kada ste sve izgubili, sve u šta ste verovali, vaše rođake i vaš dom, pa čak i domovinu. Međutim, ne bismo trebali gledati na osvetu, nego na pravdu i istinu, jer uvek dođe vreme za istinu, i što pre to bolje. Mene je na ovom mom obilasku posebno brinuo povratak izbeglica, a i pitanje nestalih. Čini mi se da je to jedno vrlo teško pitanje, jer je to nešto što svako želi da zna. Svako želi da zna šta se dogodilo. Čak i ako znate da su on ili ona poginuli, to je bolje nego ako ne znate ništa. Naravno, tu je i mentalno zdravlje dece, jer budućnost je vrlo važna. Prema tome, ima mnogo stvari koje me brinu. I ponekad sam imala osećaj da možda zapravo nema pravog razumevanja. Možda ima u rečima ali ne i u delima. Sada ne govorim o Hrvatskoj, govorim o celoj teritoriji, jer ako ćemo da sprovodimo u delo sporazum iz Dejtona, onda se ta prava moraju poštovati. Vi znate, gospodine predsedniče, da sam ja članica Evropskog parlamenta i da je za nas izuzetno važno da Hrvatska, koja je na neki način, predvodila ovu demokratsku proceduru u onome što je ostalo od bivše Jugoslavije, da vi možete što je moguće ranije sprovesti u delo normalnu demokratiju i ljudska prava.

Predsjednik Tuđman: Budite uvjereni da je hrvatska vlast apsolutno usmjerena u tom smislu. Vidite, pristanak na ... na Dejtonski sporazum, što znači, pristanak na mirno rješenje oslobađanja okupiranih područja u istočnoj Slavoniji, je naišlo čak na veliko nezadovoljstvo hrvatskog puka, javnosti, zašto mi, znači, nismo, kao što smo oslobodili zapadnu Slavoniju, Knin, zašto ne idemo i sa vojnom snagom oslobađati, jer toliko je se mržnje nakupilo i nepovjerenja. Ali, polazeći od toga da nam je zaista važniji mir i da ne želimo da nam svi Srbi odu, želimo da uspostavimo odnose, ovaj, povjerenja i na

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

iskustvima ovih ... Knina i ovoga, kad nismo mi želili da svi Srbi odu, prema tome, hrvatska Vlada će zaista nastojati u tom smislu da djeluje ... mirnog rješenja oslobođenih područja, jamčenja građanskih prava i rješavanja osobito tih pitanja nestalih lica, što je bolno i što teško prihvaćaju ti ljudi koji ... čak i onda kad znaju da su manje-više mrtvi, ali znate ...

SUDIJA ORIE: Molim da se zaustavimo na trenutak.

(kraj audio snimka)

SUDIJA ORIE: Nisam čuo francuski prevod na 5. kanalu ovog posljednjeg dela snimljenog razgovora. Pitam se kako da nastavimo, jer ja se prebacujem s jednog kanala na drugi i ne znam tačno kada je to počelo. Predlažem da sada nastavimo sa slušanjem snimka, a da onda za vreme pauze proverimo šta je sve prevedeno na francuski. Kako to rešiti, to je druga stvar, jer ne želim da ponovo slušamo svih 20 minuta. Hajde da sada nastavimo, a ja ću da slušam francuski prevod.

(audio snimak)

Predsednik Tuđman: ... koji se teško mire sa tim i takvim stanjem i, mislim, sa bilo kakvim ustupcima, jer mi smo, što se hrvatske strane tiče, također dali svoj prilog, učinili ustupke da ... da ... na osnovama ... jer nema mira bez ustupaka sa svih strana. Prema tome, imamo jedno nezadovoljstvo onih ljudi koji bi zbog zla koje su pretrpjeli, koji bi išli i sa ... sa vojnim, ratnim operacijama dalje ... sa osvetničkim ... ali u cjelini uzevši, ipak mi u Hrvatskoj imamo tako stabilan demokratski poredak da ćemo osigurati u ovom smislu kao što ste vi kazali ... Ja sam prije 20 godina skoro pisao o potrebi "skandinavizacije" ovoga područja u smislu i demokratizacije, međusobnog priznanja i suživota različitih naroda. U vrhovima hrvatske vlasti ima, ja mislim, više humanista po zvanju, po profesiji, po osjećanju. Predsjednik Sabora je književnik, potpredsjednica Vlade je isto tako humanistkinja. Ovdje jedan od mojih prvih suradnika isto tako književnik, humanist i tako dalje. U Hrvatskoj, u ovoj demokratskoj Vladi ima zaista, ne samo općeg političkog opredjeljenja, nego i po sastavu i ovaj, takvih ljudi koji su zaista za to da ... da, što se tiče same Hrvatske ... a da Hrvatska doprinese i u Bosni i Hercegovini i u cjelini normalizaciji hrvatsko-muslimanskih, hrvatsko-srpskih odnosa i da, kao što rekoh, ovo područje pođe ... umjesto da bude bure baruta, kao što je bilo, da ... da postane, na primjeru skandinavizacije, područje mira i suradnje među ljudima i među narodima.

Elisabeth Rehn: Da. Drago mi je da to čujem. Ovdje ima dosta te nordijske mafije na čelu sa Stoltenbergom i Bildtom i Rehnovom, ali nadam se da će to na kraju ispasti nešto pozitivno a ne negativno, jer zaista želimo da uradimo najbolje što možemo. Mislim da upravo u ovom procesu demokratizacije ... ovi ljudi koji su sada optuženi za pljačku i ubistva tokom Operacije Oluja ili na srpskoj strani ima ih dosta u zatvoru, i ako je

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

moguće ... znam da je to vrlo težak proces, jer nijedan sudski sistem nije u stanju u vrlo kratkom vremenu procesuirati ovakve predmeta kada ih ima vrlo mnogo. Ali bilo bi dobro kada bi se to moglo dosta brzo rešiti, kako bi postojalo osećanje da je ovo mesto gde pravda funkcioniše. I naravno, da imaju pravedno suđenje. Naravno da će biti pravedno, ali suđenje je pravedno i onda kada se dogodi relevantno brzo nakon počinjenih zločina. Isto tako, brine me i situacija sa logorima u području Velike Kladuše. Mislim da oni imaju teškoća. Da li je moguće da se poboljšaju uslovi života jer će proći neko vreme pre nego što se oni vrate, jedan po jedan, naravno, ali to bi trebalo da bude dosta važno.

Predsednik Tuđman: Mi smo, što se tiče tih izbjeglica iz Velike Kladuše ... po tome se vidi kako su složene stvari tu ... da se muslimani čak ne ... ne ... boje vratiti među muslimansko stanovništvo.

Elisabeth Rehn: Svojih vlastitih.

Predsednik Tuđman: I tu smo mi sa svoje strane učinili sve ... Hrvatska ... Čak smo, evo, predsjednika ... i tursku Vladu zvali da nam pomogne uticajem na, ovaj, muslimansko vođstvo i poslali smo jednu postrojbu, odred hrvatske policije da bismo omogućili da se što prije vrate. Da pošalju isto tako jedan odred svoje policije. Što se tiče ovog vašeg prvog, moram iskreno kazati da ja sam već bio donjeo rješenje o aboliciji za one koji su sudjelovali u pobuni ... za Srbe koji su sudjelovali u pobuni protiv hrvatske vlasti, osim ratnih zločinaca. Moram priznat da nailazimo na otpor sa formalno pravne strane i naših ... uključujući i sudove. I ovih dana sam kazao: "Nemojte suditi ljude samo zato što su sudjelovali u oružanoj pobuni, jer su bili prisiljeni na svoj način na to. Nego sudite samo zaista onda ako je neko počinio ratne zločine. Prema tome, mi ćemo u Hrvatskoj zaista pokušati djelovati u tom pravcu, kao što ste, gospođo, kazali, da što prije oslobodimo ljude iz zatvora, jer je to jedan ... jedan važan korak u smislu stvaranja povjerenja ... obnavljanja povjerenja među Hrvatima i Srbima u Hrvatskoj, pa i, prema tome za normalizaciju hrvatsko-srpskih odnosa. I to činimo usprkos tome što ima oporbenih radikalnih ekstremističkih elemenata koji nas kritiziraju zašto pregovarati i miriti se sa onima koji su izvršili agresiju. Ali, ustrajaćemo na tome, na takvoj politici.

Elisabeth Rehn: Da, smatram da je važno za sve nas. Jer kao što znate, Evropa je postavila neke uslove na budžetske linije, i tako dalje. I za nas je veoma važno da pre ili kasnije, bivša Jugoslavija, koja je u potpunosti deo Saveta Evropske unije počne sa tim, i imam utisak da ste vi ti koji bi trebalo da započnu sa ovim procesom. Tako da je moja uloga, naravno, pre svega izvestiteljke, ali nisam vrlo, vrlo srećna, kao što sam vam rekla na početku, da samo izveštavam. Želela bih da doprinesem demokratskom procesu na celoj teritoriji i, dakle, sigurno možete da računajte na mene. Naravno, izvešću o lošim stvarima, ukoliko postoje neprijatne stvari o kojima treba izvestiti. Nadam se da ću uskoro biti nepotrebna, ali za sada, nažalost, nisam.

Predsednik Tuđman: Treba težiti da što prije izađete ... što je prije moguće.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

Elisabeth Rehn: *Da. Mi imamo prekosutra naš nacionalni praznik. Da li mogu preneti vaše čestitke, gospodine predsedniče, mom predsedniku?*

Predsednik Tuđman: *Mog naroda ...*

Elisabeth Rehn: *Hvala vam.*

Predsednik Tuđman: *Nadam se da ćemo se videti pod boljim okolnostima.*

Elisabeth Rehn: *I ja se nadam, takođe.*

(kraj audio snimka)

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, gledam koliko je sati.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Želeo sam da predložim da zbog prevodilaca odemo ranije na pauzu.

SUDIJA ORIE: Da. Prvo da udahnem a onda možemo na pauzu. Onda bismo mogli i da pokušamo da proverimo šta je sve ušlo u francuski prevod, i takođe moramo da imamo u vidu da smo najveći deo onoga što je rečeno na BHS-u čuli dva puta.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da.

SUDIJA ORIE: To bi takođe dalo priliku gospođi Rehn da možda prođe kroz transkript i da se pripremi za odgovore na vaša pitanja i na pitanja koja ste postavili pre nego što ste pustili ovaj audio snimak.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da. Samo da pitam gospođu Rehn da nešto potvrdi.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Čuli smo tri glasa na audio snimku. Da li ste čuli svoj glas, glas predsednika Tuđmana i glas prevodioca predsednika Tuđmana. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je potpuno tačno, i bilo je prilično zanimljivo da se ponovo podsetim tog razgovora.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Hvala vam.

SUDIJA ORIE: U redu. Predlažem da sada napravimo pauzu. Nastavljamo u 10.50 časova.

(pauza)

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: Pretresno veće se izvinjava zbog kašnjenja. To vam nije velika uteha ako dodam da su postojali dobri razlozi, a jesu. Onda, pre nego što nastavimo, gledajući transkript, gospođu Rehn, u vezi sa vašom drugom izjavom, ja bih vas pitao u skraćenom obliku, da li to tačno odražava ono što ste rekli i da li biste ponovo dali iste odgovore, a u transkript se ne vide nikakve eksplicitne potvrde, ali sam shvatio da ste potvrdili i da se isto odnosi i na drugu i na prvu izjavu?

SVEDOKINJA REHN: Da, da. Tako je.

SUDIJA ORIE: Sada je to u transkriptu. Da li ste spremni da nastavite, gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Jesam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Izvolite.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn je, da li se slažete sa mnom da je jedna od poenti koju je istakao predsednik Tuđman na vašem sastanku 4. decembra bila to da je on naglasio svoju želju da dođe do pomirenja između Srba i Hrvata i u Hrvatskoj i uopšte u bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je apsolutno tačno i to se pominje u mojim izveštajima. Mogli ste da pratite iz našeg razgovora, naravno, korišćen je diplomatski jezik što se uvek radi na izvestan način kada su predsednik i bivši ministar prisutni, ali to je apsolutno tačno da je nastojao da dođe do pomirenja.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: A pošto ste čuli ovaj audio snimak, da li vi verujete da je ... odnosno, da li se slažete da je u kontekstu tog razgovora o pomirenju, predsednik Tuđman govorio o potrebi da se amnestiraju ljudi, svi osim onih koji su počinili ratne zločine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Ovaj izuzetak je veoma važan. Bilo je jasno i ja sam to ponovila da je amnestija bila je namenjena za one koji nisu počinili ratne zločine ili stvarne zločine. Može biti i civilnih zločina, takođe. Ali, ono što možda nedostaje u razgovoru bilo je pitanje koje sam postavila o pljačkanju i nedoličnom ponašanju hrvatske strane.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Za koji trenutak ćemo se pozabaviti i pitanjem da li su civilni zločini bila pokriveni opštom amnestijom i da li je međunarodna zajednica želela da to bude pokriveno opštom amnestijom. Ali za naše potrebe ovde, želim da se vratimo na vašu izjavu gde vi, na primer, kažete na 5. stranici vaše izjave sledeće: "Sećam se da sam Tuđmanu rekla da se počinio krivičnih dela kao što su pljačke i paljevine moraju da reše brzo, kako bi se pokazalo da pravosudni sistem funkcioniše. Tuđman je odgovorio tako što je pitao šta je sa zločinima koji su počinili Muslimani nad Hrvatima. U stvari, on nije bio zainteresovan za ono što sam ja govorila." Jeste li čuli

nešto u tome u ovom audio snimku - da predsednik Tuđman govori o zločinima koje su počinili Muslimani nad Hrvatima?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U početku, on je dugo govorio o istorijatu onoga što se dogodilo u budućnosti, i govori o zločinima u ranijim vremenima. Tako da je sasvim jasno da je hteo da se pokrene i ovo pitanje, takođe, da nije samo hrvatski narod kriv, već da postoje krivci na svim stranama. Prema tome, rekla bih da za mene nije bilo nikakvih iznenađenja sada kada sam nakon 13 godina ponovo slušala ovaj naš razgovor na audio kaseti.

SUDIJA ORIE: Gospođo Rehn, u odgovoru ste rekli "šta se dogodilo u budućnosti", i mislim da je u pitanju jezička greška i da ste želeli da kažete "šta se dogodilo u prošlosti".

SVEDOKINJA REHN: Izvinjavam se. U prošlosti, da. Hvala vam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Vi biste se složili sa mnom, gospođo Rehn, da je u otvaranju ili u svom uvodu govorio o pozadini sukoba, i to je bila njegova izjava pre nego što je počeo ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, tačno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Iz tehničkih razloga, moramo da govorimo naizmenično kako bi sudski snimatelj mogao da snimi moje pitanje i vaš odgovor. Ali vi se slažete, onda, da je njegovo pominjanje muslimana bilo u opštem kontekstu njegovog razgovora o tome šta se dešavalo tokom protekle četiri godine, i šta vam je rekao. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Onda, naravno, takođe, znate, pitanje logora Kuplensko, i to je ono što je bilo aktuelno tada gde se radilo o dve grupe muslimana.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ali vi biste se takođe sada složili da je predsednik Tuđman govorio o tom logoru zato što ste ga konkretno pitali ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: ... o ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Apsolutno, to je bilo isto tako važno, kao što je bilo i pitanje ljudskih prava u to vreme.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Samo da bi Pretresno veće shvatilo o čemu govorimo, radilo se o izbeglim bosanskim Muslimanima u blizini Bihaćkog džepa, koji su pobjegli od sukoba sa drugim bosanskim Muslimanima, bosanske muslimanske vojske, Armije Bosne i Hercegovine. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. I vi ćete znati da su to oni takozvani Abdićevi sledbenici koji su pobjegli iz područja Bihaća i da ih bilo je bilo na hiljade u logoru Kuplensko.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, ako mogu samo da kažem, taj osvrt na dugu istoriju nije u onom delu pre nego što je gospođa Rehn počela. Prema transkriptu, to je 2. stranica transkripta ... drugo mesto. Tu gospodin Tuđman duže govori o istorijatu kao odgovor na pitanje gospođe Rehn. Tako da nije u usmenom kontekstu. To je odgovor na konkretno pitanje koje je postavila gospođa Rehn.

SUDIJA ORIE: Ako pogledamo drugu stranicu transkripta, mislim da ni audio snimak ni transkript još uvek nisu ponuđeni u spis, pa, dakle, Pretresnom veću transkript nije na raspolaganju u ovom trenutku. I samo smo ga videli na ekranu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, kao prvo, mislim da to nije moja poenta, kao drugo, mislim ... ja ću ga ponuditi u spis, naravno, ali očigledno za zastupnicu, ako ona ima drugačiju priču o tome šta želi da kaže, ona ima više nego ...

SUDIJA ORIE: Mislim, u stvari, da je ono što je gospođa Mahindaratne rekla da ste vi netačno prikazali ovo. To je vaša poenta, pretpostavljam?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Tako je, gospodine predsjedavajući.

SUDIJA ORIE: I to nije stvar o tome kako da se tumači ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ne slažem se da sam to pogrešno protumačio. Moja poenta je da se razgovor o spaljivanju i pljačkanju dogodio, nakon razgovora o muslimansko-hrvatskom sukobu.

SUDIJA ORIE: Mislim da postoje dva slučaja. Gospođu Rehn, da li imate transkript?

SVEDOKINJA REHN: Da, časni Sude. Ja sam u dobroj poziciji, u tom smislu. Ja sam stvarno pitala pre nego što je počela dugačka priča predsednika Tuđmana, o pljački, o kućama koje su spaljene, i da bismo mi trebalo da razgovaramo o toj situaciji. Ja sam pomenula sva ova krivična dela koji su počinjena, a zatim je usledio onaj dugački istorijski pregled predsednika Tuđmana. Ja sam zahvalna Tužilaštvu što mi je skrenulo pažnju, jer sam poverovala Odbrani da je tačna primedba. I sada kada sam proverila ovu situaciju, ja sam stvarno prvo ovo iznela predsedniku Tuđmanu, a zatim je on počeo. Zar nije tako?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Pa, možemo sada da raspravljamo o tome, časni Sude. Ono što gospođa Rehn kaže u transkriptu mislim da je više opšti stav, da ona ne želi da bude samo neka vrsta administrativnog osoblja, već želi da se suoči sa budućnošću i da se radi zajedno u budućnosti za bolje razumevanje ljudskih prava, umesto da jednostavno govorimo – evo, ovi su ubijeni, oni su opljačkani, ove su kuće spaljene, a oni su završili u masovnim grobnicama. Mi bismo trebali da prevaziđemo tu situaciju. A onda je predsednik Tuđman počeo da govori o opštem kontekstu, tako da mislim da nije tačno ono što je rekla gospođa Mahindaratne da se tu radilo o razgovoru o *Operaciji Oluja* i da je to nešto što je izloženo predsedniku Tuđmanu ...

SUDIJA ORIE: To je bilo o krivičnim delima, ali ne u veoma preciznom kontekstu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je, ponovo, za dodatno ispitivanje ako ona želi ...

SUDIJA ORIE: (*preklapanje govornika*) ... hajde da to ostavimo tako.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, mogu li samo da predložim, možda bi Pretresno veće moglo ponovo da sasluša ovaj razgovor i pitanja koja su postavljena svedokinji ako branilac namerava da ponude ovaj dokument u spis, ne mogu, naravno, da tražim od zastupnika da to uradi, ali mislim da bi to bilo prikladno za Pretresno veće kako bi moglo da prati šta se dešavalo ...

SUDIJA ORIE: Da. Naravno, imamo tekst transkripta. Međutim, bilo bi lakše ako bismo taj transkript imali odštampan. Ali, hajde da u ovom trenutku ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: (*preklapanje govornika*) ... mislim da ću da ponudim u spis obe stvari, i to je moja namera. To i jeste razlog zašto sam predočio Pretresnom veću. Dakle, da, nudim i audio snimak i transkript u spis, a transkript nosi oznaku 1D ... izvinjavam se. Snimak nosi oznaku 1D40-0087, kao i transkript, takođe, kako sam savetovao.

SUDIJA ORIE: Da. To je sve pod jednim brojem. Gospodo Mahindaratne?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemamo prigovor.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Onda, gospodine sekretare, i audio snimak i transkript zajedno će imati broj ...

sekretar: Časni Sude, nakon što interni memorandum dobije dokazne brojeve, sledeći dokument biće dokazni predmet Odbrane broj D681.

SUDIJA ORIE: Onda je dokazni predmet Odbrane broj D681 primljen u spis. Dalje, želim da obavestim strane da je tokom pauze provereno šta je nedostajalo u francuskom prevodu. Samo nedostaje u drugom delu, kada su iste reči bile izgovorene. Dakle, ušlo je sve što je rečeno, osim možda nekih detalja, zato što bi u prevodu moglo biti malih, veoma malih razlika, tako da francuski transkript odgovara onom što je rečeno u audio snimku. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospodo Rehn, sada bih govorio o opštoj amnestiji.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim da prikazete dokument koji nosi oznaku 1D33-0325, i molim vas pokažite nam 8. stranicu ovog dokumenta.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: To je izveštaj Generalnog sekretara od 14. februara 1996. godine o situaciji sa ljudskim pravima u Hrvatskoj. A u 30. paragrafu kaže se: "Dana 31. decembra 1995. godine predsednik Hrvatske izdao je dekret kojim je amnestiran 451 Srbin koji su držani u zatvoru, jer su prošlog leta optuženi za oružanu pobunu zbog njihove navodne vojne podrške takozvanoj Republici Srpskoj Krajini. Prema izvoru Međunarodnog Crvenog krsta, 103 osobe su odmah puštene iz zatvora, dok je 348 prebačeno u izbeglički kamp u Gašincima u istočnoj Hrvatskoj, gde su intervjuisani od strane zvaničnika Međunarodnog Crvenog krsta. U skladu sa njihovim željama, 306 osoba iz ove poslednje grupe bili su transportovani, uz pomoć Međunarodnog Crvenog krsta u Saveznu Republiku Jugoslaviju, dok su ostali pušteni na slobodu u Hrvatskoj. Odluku hrvatske Vlade da odobri amnestiju ovim pojedincima je primljena sa zadovoljstvom u Savetu bezbednosti i to je rečeno u predsedničkoj izjavi od 8. januara 1996. godine." Gospodo Rehn, da li vam je bilo poznato da je nakon tri nedelje od tog razgovora koji ste imali sa predsednikom Tuđmanom u kom je govorio o pomirenju, davanju amnestije za Srbe, u stvari, postupio po onom što vam je rekao, davanjem amnestije Srbima koji su bili zatvoreni tokom i nakon *Operacije Oluja*?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Mislim da sam podnela izveštaj o ovoj amnestiji, kao i da su ljudi pušteni. Dakle, to je potpuno tačno, i ja sam ... i naravno, ja ni u kom slučaju ne želim sebi da pripišem tu čast da se to dogodilo nakon našeg razgovora. Naravno, to je nešto što je već bilo planirano, i ja to nikada nisam ni poricala.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Nisam ... nemojte, molim vas, pretpostavljati da sam mislio da ste poricali. Ja sam samo pokušavao da to čujem po vašem najboljem sećanju.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, da. Potpuno sam svesna toga.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Sada ću vam pokazati dokument, ako je potrebno, ali dozvolite mi samo da vas pitam generalno: vama je poznato da ste vi lično u vašem izveštaju od 14. marta 1996, godine, u paragrafima 72 i 109, rekli da se preporučuje amnestija za sve bivše borce bivše Republike Srpske Krajine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Mi smo razgovarali o tome da li su bila obična krivična dela obuhvaćena ovim.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim vas da nam pokažete dokument koji nosi broj 1D33-0316 i takođe 9. stranicu ovog dokumenta.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: To je izveštaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti broj 1025 od 13. decembra 1995. godine. Znači, to je malo više od nedelju dana nakon vaše posete predsedniku Tuđmanu. A u 25. paragrafu u poslednjoj rečenici, Generalni sekretar piše: "Verujem da će sprovođenje civilnih

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

zadataka koji su predviđeni u sporazumu biti znatno lakše ako se strane dogovore o amnestiji o izuzeću od krivičnog gonjenja za određene kategorije krivičnih dela, izuzev za ratne zločine." Da li vam je poznato na osnovu ovog dokumenta, na koje kategorije krivičnih dela je tu mislio Generalni sekretar?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne. Ja definitivno nisam pravnik, tako da ne bih mogla tačno da kažem da su to ta i ta krivična dela koja ne potpadaju pod amnestiju. Dakle, u tom smislu, meni je teško da odgovorim na ovo pitanje. Htela sam to da kažem ... sasvim iskreno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Idem dalje sa nekim dodatnim izveštajima, i možda ćete osvežiti svoje sećanje, gospođo Rehn.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim vas da nam predočite dokument koji nosi oznaku 1D40-0015, i ako biste mogli da prikazete 6. stranicu ovog dokumenta

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: To je dodatni izveštaj o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj u skladu sa Rezolucijom 109 Saveta bezbednosti od 5. marta 1997. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim vas, pokažite nam 22. paragraf na dnu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Generalni sekretar piše: "Kao što je navedeno u ranijim izveštajima, opšti zakon o amnestiji koji je odobrio Parlament Hrvatske stupio je na snagu 3. oktobra 1996. godine. Zakon se odnosi na lica optužena ili osuđena za krivična dela počinjena u vezi sa agresijom, pobunom ili oružanim sukobom između 17. avgusta 1990. i 23. avgusta 1996. godine. Krivične istrage ili postupci vezani za takva dela trebalo bi da budu poništeni, a sva lica koja su bila pritvorena a na koja se amnestija odnosi trebalo bi da budu puštena. Zakonom su izuzeti od amnestije navodni počinioци ratnih zločina."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim sledeću stranicu, 24. paragraf.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: "U regionu koji je u ovom trenutku pod upravom UNTAES-a (United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium), primena Zakona o amnestiji i dalje izaziva veliku zabrinutost među srpskim stanovništvom. U vreme pisanja ovog izveštaja, hrvatske vlasti su pripremale konačan spisak lica za koje oni smatraju da se nalaze u regionu i koji nisu, po gledištu Ministarstva pravde, pokriveni zakonom o amnestiji. Svi oni koji nisu na listi mogu sebe smatrati amnestiranim." I u poslednjoj rečenici, govoreći o ministru pravde, on je rekao: "Konačna lista osumnjičenih za ratne zločine biće objavljena u najkraćem mogućem roku." I, konačno, u 25. paragrafu, počinje u drugoj rečenici: "Hrvatska Vlada očigledno ima interes da pritvori i krivično goni osobe za koje postoji osnovana sumnja da su počinile ratne zločine. Međutim, više izvora uputilo je apel Vladi, uključujući i Specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava da finalizira svoju listu osumnjičenih za ratne zločine na osnovu postojećih dokaza, da se uklone neizvesnost i da se osigura da ne bude proizvoljnih hapšenja Srba koji se vraćaju u

Hrvatsku." Gospođa Rehn, sada kada čitate ovaj dokument, da li vam je to osvežilo pamćenje o tome da ne samo da su obična krivična dela obuhvaćena Zakonom o amnestiji, nego da je i međunarodna zajednica tražila od Hrvatske da, zapravo, pripremi spisak ljudi koji nisu bili obuhvaćeni Zakonom o amnestiji i koji su možda odgovorni za ratne zločine?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, ulažem prigovor na ovo pitanje. Ono što smo videli jeste da je amnestija obuhvatala agresiju, pobunu ili oružani sukob. Nismo videli da se odnosi na obična krivična dela.

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je sasvim netačno, časni Sude, ali ako želi da čita ono što piše, onda treba da pročita šta piše. Tu se kaže: "Dela počinjena u vezi sa agresijom, oružanim sukobom." Da li je to tačno?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Da. Ne vidim ...

SUDIJA ORIE: Gospodin Mišetić može da postavi pitanje svedokinji. Molim vas, nastavite.

SVEDOKINJA REHN: Hvala. Ja sam sada u nevolji, jer ovde se veoma mnogo govori o pravosuđu i pravnim pitanjima koja prevazilaze moje znanje. Koliko se ja sećam, mi smo stvarno insistirali na tome da je važno da se pravi zločini ne smeju obuhvatiti amnestijom. Dakle, ja sam malo iznenađena da se čak mogu uopšte postavljati takva pitanja da zločini počinjeni tokom ove *Operacije Oluja* mogu biti amnestirani. Možda bih trebala da dam objašnjenje o radu specijalnog izvestioca. Mogu li?

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Oprostite. Imam niz dokumenata, tako da mislim da bi bilo najpravednije kada bih vam pokazao dokumenta, a zatim vas pustio da se izjasnite o ... (*preklapanje govornika*) ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U redu. Uradite tako.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, možda bi svedokinja trebalo da kompletira odgovor. Želela je nešto da objasni.

SUDIJA ORIE: Ne. U stvari, ono što je gospodin Mišetić predložio, je pravedan način postupanja, odnosno, da prvo završi svoju liniju ispitivanja, i ako bude nekih stvari koje svedokinja bude želela da objasni, to može da uradi nakon što su joj postavljena pitanja, i to je fer. Gospodine Mišetiću, možete nastaviti.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Sada ćemo pogledati niz dokumenata, a onda ću vam postaviti pitanje, gospođa Rehn, nakon što imate priliku da vidite sva dokumenta.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Prvo bih želeo da ponudim ovaj izveštaj u spis.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemamo prigovor, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare?

sekretar: Časni Sude, ovo će postati dokazni predmet Odbrane broj D682.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D682 primljen je u spis.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim da nam prikažete dokument koji nosi oznaku 1D40-0025.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ovo je izjava predsednika Saveta bezbednosti od 19. marta 1997. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da nam pokažete drugu stranicu, paragraf na vrhu te stranica.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Tu se kaže: "Savet bezbednosti poziva Vladu Hrvatske da ukloni neizvesnosti o sprovođenju svog Zakona o amnestiji, a posebno što će bez odlaganja finalizirati spisak osumnjičenih za ratne zločine na osnovu postojećih dokaza i striktno u skladu sa međunarodnim pravom, kako bi se okončala samovoljna hapšenja, naročito Srba koji se vraćaju u Hrvatsku."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Nudim ovaj dokument u spis, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne, pretpostavljam da nemate prigovor?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemamo prigovor, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, ovo će postati dokazni predmet Odbrane broj D683.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D683 primljen je u spis.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude. Molim da se predoči dokument koji nosi oznaku 1D40-0027.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Gospođo Rehn, ovo je vaš izveštaj od 31. oktobra 1997. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ako možemo da predemo – samo trenutak – na 58. paragraf. I molim 15. stranicu ovog dokumenta, gospodine sekretare.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođo Rehn, u paragrafu 58, govoreći o Zakonu o amnestiji pišete: "Zakon se odnosi na lica optužena ili osuđena za krivična dela počinjena u vezi sa agresijom, pobunom ili oružanim sukobom, između 17. avgusta 1990. i 23. avgusta 1996. godine. Krivične istrage ili postupci vezani za takva dela trebalo bi da budu poništene, a sve osobe koje se nalaze u pritvoru na koje se odnosi amnestija trebalo bi da bude puštene. Zakon se ne odnosi na navodne počinioce ratnih zločina". U paragrafu 59, podsećate na izjavu predsednika Saveta bezbednosti koju sam vam maločas pokazao, izjavu od 19. marta 1997. godine, u kojoj se: "Poziva Vlada da ukloni svaku neizvesnost u pogledu implementacije Zakona o amnestiji, posebno što će bez odlaganja finalizirati svoju listu osumnjičenih za ratne zločine na osnovu postojećih dokaza i strogo u skladu sa međunarodnim pravom, i da se prestane sa samovoljnim hapšenjima, posebno Srba koji se vraćaju u Hrvatsku. Primena Zakona o amnestiji, međutim, nastavlja da izaziva zabrinutost među srpskim stanovništvom."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da nam se pokaže 23. stranica ovog dokumenta, 98. paragraf.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Tu se kaže: "Konačna lista vlade od 150 osumnjičenih za ratne zločine, međutim, nije imala nameravani učinak, odnosno, da se poboljša poverenje među srpskim stanovništvom. Ljudi su i dalje nesigurni u vezi tačnog sadržaja i pravog značenja tog spiska. Prema izjavama UNTAES-a," a UNTAES je skraćenica za Prelaznu upravu Ujedinjenih nacija za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srem "svi oni koji nisu na spisku treba da se smatraju imunim od budućeg krivičnog gonjenja za ratne zločine." Sada, gospođo Rehn, to stoji u vašem izveštaju od 31. oktobra 1997. godine. Da li vam je to sada osvežilo pamćenje u vezi sa činjenicom da je međunarodna zajednica, u cilju podsticanja Srba da ostanu u Hrvatskoj, želela da se usvoji zakon o najširoj mogućoj amnestiji. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Prema ovom izveštaju, to je tačno, međutim, vi ste ovde ispustili neke rečenice u kojima sam ja oštro naglasila činjenicu da to unosi nemir u srpsko stanovništvo, jer oni ne znaju da li su bezbedni ili ne zbog svih tih različitih spiskova. Tu je takođe i ovaj UNTAES. Ja sam spomenula izjave UNTAES-a, to znači da ovo nije moj izveštaj. To je izjava UNTAES-a koju sam ja citirala. To nije moje mišljenje.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da. Ali u glavnom ispitivanju nisu tražili vaše mišljenje. Tražili su da kažete kakav je bio stav međunarodne zajednice, i to je razlog zašto vam citiram UNTAES, jer je bio deo međunarodne zajednice, a ja se, zapravo, slažem sa onim što ste rekli. Drugim rečima, budući da je postojao strah među srpskim stanovništvom o tome ko je pokriven a ko nije pokriven Zakonom o amnestiji, da li se slažete sa mnom da je međunarodna zajednica insistirala da Hrvatska pripremi spisak ljudi koji su osumnjičeni za ratne zločine i da je svako ko nije bio na listi mogao da se smatra amnestiran za sve zločine počinjene u vezi sa oružanim sukobom, čak i ukoliko se kasnije otkrije da oni jesu počinili ratne zločine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Mislim da je ovo prilično sugestivno pitanje, i dalje ...

SUDIJA ORIE: Gospodo Rehn, u unakrsnom ispitivanju to je dozvoljeno.

SVEDOKINJA REHN: Dozvolite mi da razmislim.

SUDIJA ORIE: U redu.

SVEDOKINJA REHN: Vi ovde spominjete, kao što sam već rekla ranije, izjave UNTAES-a, gde bi po njihovom mišljenju trebalo svako da bude ... visoki zvaničnik hrvatske Vlade je rekao da spisak ne postoji, i da postoji veoma mnogo različitih mišljenja o tome. Rekla bih da je bilo veoma teško u to vreme da se dobije neko konkretno mišljenje međunarodne zajednice. Šta je međunarodna zajednica? To pitanje smo čuli mnogo puta, jer su postojala različita mišljenja. Želeli smo da bude donesena amnestija, ali svakako ne na način kojim bi neko mogao da se dovede u opasnost, na primer, tako da mu ne bude garantovana amnestija, i, s druge strane, trebalo bi da bude sasvim jasno, da niko ne može da pobjegne ko je počinio ratni zločin, pa čak i vrlo, vrlo teški civilni zločini, kao što su ubijanja i paljenja kuća. Tako da mislim da je to čak bio deo mog razgovora sa predsednikom Tuđmanom, ako se dobro sećam, to su sve bila vrlo zamršena pitanja; i jednostavno u to vreme zatražiti mišljenje međunarodne zajednice, sa svim navedenim problemima, mislim da bi bilo nemoguće.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dakle ...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, da li ćete vi kasnije ponuditi tu listu u spis?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Upravo smo u procesu dobijanja toga od Ministarstva pravde, ali postojalo je nekoliko spiskova koji su cirkulisali, i mi smo u procesu dobijanja konačne liste koja je predata Prelaznoj upravi Ujedinjenih nacija za istočnu Slavoniju.

SUDIJA ORIE: Jer bi trebalo baciti malo svetla na ono što vidim u ovom trenutku kao mali problem. Ako sam dobro shvatio, ali molim vas, ispravite me, ako sam pogrešio, gospodo Rehn, vi ste ovde izrazili zabrinutost o lošim stvarima koje ste videli da se događaju i za koje nije bilo krivičnog gonjenja. Kako sam shvatio, ali ponovo, ispravite me ako grešim, radi se o lošim stvarima koje su počinili Hrvati tokom ili nakon *Operacije Oluja*. Odnosno, kada ste govorili o pljački i paljevinama. A cela ova linija ispitivanja sada se pomerila na nešto što se čini da nije baš isti problem, a to je da su se Srbi bojali da bi po povratku oni mogli biti krivično gonjeni, i da su bili zabrinuti oko toga da li će biti procesuirani za aktivno učešće u tome što vi zovete pobunom, ili u svakom slučaju zbog činjenice da su bili, manje-više pripadnici neprijateljskih snaga u Hrvatskoj. Meni bi bilo od pomoći ako bih mogao da saznam da li ova, rekao bih, implicitna pokrivenost, ne isključuje Hrvate koji su počinili ratne zločine, ukoliko su ih počinili, da li je to pitanje koje ste hteli da pokrenete, ili da li je to fokus, kada ste razgovarali sa predsednikom Tuđmanom, o jasnoj razlici između Srba koji su učestvovali u ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ne mislim ... izvinjavam se. Nastavite.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: Pomoglo bi mi da imam jasniji pogled na to, i to je takođe razlog zašto sam tražio ove spiskove, jer ako bi to bio očigledno mešoviti spisak, onda bi to moglo baciti nešto svetla na neka pitanja koja su sada zagonetka za mene.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ako mogu da odgovorim na to, časni Sude ...

SUDIJA ORIE: Dakle, rekao sam ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Mislim ...

SUDIJA ORIE: (*preklapanje govornika*) ... to je ono što me brine, a vi naravno, možete da postavljate pitanja svedokinji, a sada znate šta će meni biti od pomoći kako bih bolje shvatio ovo.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ja stvarno nisam siguran u čemu je problem. Tražite spisak?

SUDIJA ORIE: Pa, ovaj spisak bi mogao da bude samo jedan od elemenata tog jasnijeg uvida o tome što mene zbunjuje, ali i ono što je gospođa Rehn pokrenula sa predsednikom Tuđmanom i na šta se usredsredilo to novo zakonodavstvo i spiskovi.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Mislim da to sada mogu da kažem, jer je sada sve u spisu, časni Sude, nacrt zakona i Zakon o amnestiji sam ponudio u spis kao dokument koji nosi oznaku 1D33-0495 ... Mislim da to sada ima i dokazni broj ... i kao što znate, u demokratskom društvu, zakoni se primenjuju na sve jednako. Takođe je netačno reći da je međunarodna zajednica bila zainteresovana za amnestiju za zločine počinjene u pobuni, jer je upravo to razlog zašto sam prošao kroz sve ove dokumente. Čitava poenta je da je međunarodna zajednica insistirala na tome da je svaki zločin, paljevine, pljačke, krađe i tako dalje, osim – i možete pročitati u zakonu šta je bilo izuzeto – koji je bio povezan sa oružanim sukobima mora biti amnestiran. Kao i u svakoj demokratskoj zemlji zakon se nije primenjivao na osnovu pripadnosti određenoj etničkoj grupi, već se primenjivao... jednako na sve. I, rekao bih...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, gospodine Mišetiću. Ja se ovde ne sporim sa vama. Ono što sam rekao jeste da mi je jedan element u okviru ovog ispitivanja i svedočenja gospođe Rehn nejasan. I hteo sam da kažem da ukoliko znate da mi je to nejasno, da bi to moglo da vam posluži za dalje razjašnjenje ovog pitanja. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn čuli ste deo rasprave o politici u pozadini Zakona o amnestiji. Dozvolite mi da opet ponovim ... i to smo imali u vašem poslednjem odgovoru... o tome šta je to međunarodna zajednica. Vi biste se složili sa mnom da je Savet bezbednosti, kada je reč o međunarodnoj zajednici, jedna od najviših instanci, ako ne i najviša, koja govori u ime međunarodne zajednice. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Naravno.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Prema tome, 19. marta 1997. godine kaže se: "Predsednik Saveta bezbednosti poziva Vladu Hrvatske da ukloni nesigurnost u vezi sa sprovođenjem svog Zakona o amnestiji, posebno time što će bez odlaganja finalizirati spisak osumnjičenih za ratne zločine na osnovu postojećih dokaza i strogo u skladu sa međunarodnim pravom ..." Sada ću pokušati da se pozabavim pitanjem koje je postavio sudija Orić. Ali, politika Saveta bezbednosti u osnovi poziva Hrvatsku da to uradi i da se ukloni bilo kakva nesigurnost za Srbe o njihovoj budućnosti u Hrvatskoj, tako da se ljudi ne bi plašili, da ako se vrate, da će biti uhapšeni za neki zločin, bez obzira na to da li je to oružana pobuna, krađa ili neko drugo obično krivično delo, međunarodna zajednica je preko Saveta bezbednosti želela da Srbi imaju neku izvesnost o tome koji će se zakoni primenjivati na njih. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. I u vezi sa tom politikom, kao što znate, Hrvatska je donela akt o amnestiji. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: A da li vam je bilo poznato da je čin amnestije bio primenljiv na sve državljane Republike Hrvatske, a ne samo na građane koji su Srbi po nacionalnosti?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Naravno, jer su postojale i druge manjine, takođe.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Postojale su i druge manjine, takođe.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Oprostite. Postojale su i druge manjine, takođe. Postojale su i druge nacionalnosti.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Tačno. U redu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ne znam da li sam zatražio da se uvrsti u spis izveštaj gospođe Rehn od 31. oktobra 1997. godine, ali ako nisam, ja bih to sada učinio.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemamo prigovor, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Dozvolite mi da dam gospodinu sekretaru oznaku dokumenta. To je dokument koji nosi oznaku 1D40-0027.

sekretar: Časni Sude, to će postati dokazni predmet Odbrane broj D684.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D684 je primljena u spis.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, dok sam još na ovoj temi, želeo bih da uvedem preko same Odbrane dokument koji se bavi pitanjem amnestije koji bi mogao da bude

relevantan za Pretresno veće, jer se neću sada baviti njim. Dakle, to je dokument koji nosi oznaku 1D40-0093.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ovo je izveštaj Evropske posmatračke misije (European Community Monitoring Mission-ECMM) koji je primila Odbrana gospodina Gotovine, od 9. avgusta 1995. godine. I u trećem paragrafu, piše "Osoba A" *izbrisano* "sastala se sa" *izbrisano* "koja je izjavila da je broj smrtnih slučajeva Hrvatske tokom *Operacije Oluja* bio 118, a da srpski gubici nisu bili vrlo visoki, jer Hrvatska vojska nije naišla na jak srpski otpor. On je dodao da će pritvoreni krajiški vojnici koji nisu počinili ratne zločine biti amnestirani u roku od mesec dana."

ADVOKAT MIŠETIĆ: I, na žalost, mi nismo redigovali ove delove. Ovo je jedan ...

SUDIJA ORIE: Pretresno veće to zna.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da. Dakle, časni Sude, ja bih želeo da se ovaj dokument uvede u spis.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemamo prigovor, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, to će postati dokazni predmet Odbrane broj D685.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D685 je primljena u spis.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospodo Rehn, skrenuo bih vam pažnju na sastanak sa ministrom Šuškom od 4. decembra. A u vašoj izjavi govorite o činjenici da ... dozvolite da vam to pokažem. Na 5. stranici vi kažete: "Šušak je branio hrvatske vojnike, upućivao je na moj izveštaj i rekao je da bi trebalo da se više skoncentrišem na civile koji su počinili zločine u mom prethodnom izveštaju, umesto što ističem zločine koje su počinili hrvatski vojnici. Rekla sam da je moj izveštaj zasnovan na činjenicama koje su prikupili internacionalci na terenu, a da sam neke od tih situacija lično videla. On je bio nezadovoljan mojim izveštajem i mojim odgovorom." Dakle, ja bih sada želeo da pogledamo vaš izveštaj od 7. novembra, to je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2710. I primetio sam u vašoj izjavi, gospodo Rehn, na 2. stranici, da ste rekli: "Ja sam pripremila izveštaj za Savet bezbednosti na osnovu informacija iz više organizacija, uključujući i Evropsku posmatračku misiju, Međunarodni Crveni krst i druge organizacije za ljudska prava. Takođe i UNPROFOR, Međunarodni vojni posmatrači Ujedinjenih nacija, kao i predstavnici Civilne policije Ujedinjenih nacija. Moje osoblje je intervjuisalo ljude i proverilo informacije pre nego što sam ih uključila u svoj izveštaj." Da li je ovaj izveštaj od 7. novembra pripremljen tako što ste prikupljali informacije od drugih međunarodnih organizacija?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, svi moji izveštaji pripremljeni su na isti takav način. Drugim rečima, razgovarali bismo sa ljudima na terenu, sa političkim vođama i skupljali informacije od svih organizacija koje su se bavile ljudskim pravima ... i Ujedinjenih nacija i drugih organizacija na terenu, isto tako smo sarađivali veoma ozbiljno sa hrvatskim organizacijama za ljudska prava.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Hvala vam. Hvala, gospođo Rehn.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da nam pokažete 5. stranicu izveštaja.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U 9. paragrafu izveštaja Generalnog sekretara piše: "Za vreme svoje prve misije u Hrvatskoj Specijalna izvestiteljka obavestena je od strane međunarodnih posmatrača i predstavnika lokalnih nevladinih organizacija o statusu raznih problema vezanih za ljudska prava koji su uporno prisutni u toj zemlji. Njena misija je bila, takođe, posvećena uspostavljanju važnih kontakata sa relevantnim organima vlasti. U budućim misijama Specijalna izvestiteljka je nameravala da obavi vlastitu istragu iz prve ruke o navodnim kršenjima ljudskih prava." Dakle, onako kako ja ovo čitam, da li je fer da se kaže da ovaj izveštaj nije napisan na osnovu vaših istraga iz prve ruke na terenu i umesto toga da ste nameravali da uradite naredni izveštaj na osnovu istraživanja iz prve ruke?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne, to je sasvim pogrešno. To je pogrešno interpretiranje ovoga, jer ja jesam uradila istraživanja. Otišla sam u Sektor Sever. Srela sam se sa ljudima koji su ostali tamo. Lično sam mogla da vidim strašne stvari. Dakle, to je potpuno netačno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Da li možemo sada da pogledamo 7. stranicu ovog izveštaja. U 15. paragrafu vi kažete: "Tokom vojne operacije civilne mete, uključujući stambena područja u Kninu namerno su gađana od strane Hrvatske vojske."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ovde ćemo da se zaustavimo.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Kakve ste imali tačno dokaze kada ste pripremali ovaj izveštaj da je Hrvatska vojska namerno gađala civilne ciljeve?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Na primer, kada je reč o incidentu u Gruborima... oprostite...

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Izvinjavam se što vas prekidam. Ovde govorimo o onome što se događalo tokom vojne operacije ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Izvinjavam se.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: ... dakle, za vreme ... *(preklapanje govornika)*

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Izvinite, izvinite, izvinite. Ovo su izveštaji koje sam dobila od mog osoblja iz komisije za ljudska prava i ono što su oni dobili u saradnji sa drugim organizacijama Ujedinjenih nacija. Da, dakle, u tom smislu možemo da kažemo da su to informacije iz prve ruke koje su prenete Specijanoj izvestiteljki.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: A isto tako bih želela da mi date mogućnost da u nekoliko reči opišem Pretresnom veću način na koji smo mi, Specijalni izvestitelji za ljudska prava, radili i kolika je bila naša nezavisnost.

SUDIJA ORIE: Naravno da ćete imati priliku da to učinite. Da li bi ovo bio odgovarajući trenutak, gospodine Mišetiću. Ne želim da vas prekidam ...

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dozvolite mi da završim ovu liniju ispitivanja, gospođu Rehn, a onda ćemo vam dati priliku da govorite o tome.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Dok je još dokument na ekranu, molim vas da nam pokažete 8. stranicu, što je sledeća stranica.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U 23. paragrafu se kaže: "Do sada prikupljeni dokazi koji ukazuju na kršenja ljudskih prava i humanitarnog prava koja su počinjena tokom i nakon *Operacije Oluja* obuhvataju sledeće:" I zatim u tački B se kaže: "Gađanje teškim naoružanjem ciljeva bez ikakvog vojnog značaja u gradovima, uključujući i stambena područja u Glini i Kninu." Dakle, da li se i ovde isto radi o informacijama koje ste dobili od svog osoblja?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Tačno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, možete li da nam predložite dokazni predmet Tužilaštva broj P64.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn, ovo je jedan izveštaj vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija od 18. avgusta, dakle, nekoliko meseci pre vašeg izveštaja. U prvom paragrafu ... zapravo, naslov ispod datuma glasi: "Privremena procena šteta prouzrokovane operacijama Hrvatske vojske od 4. do 6. avgusta 1995. godine u Kninu". "Tim vojnih posmatrača Potkonje Ujedinjenih nacija sačinio je privremenu procenu šteta prouzrokovanih operacijama Hrvatske vojske od 4. do 6. avgusta 1995. godine u gradu Kninu. Izveštaj se zasniva na pregledu 80 posto gradskog područja Knina i daje samo kratak pregled situacije." U drugom paragrafu se kaže: "Granatiranje je uglavnom bilo usmereno na vojne ciljeve. Oštećenja civilnih objekata naneta granatiranjem skoncentrisana su u neposrednoj blizini vojnih ciljeva. U drugim delovima grada zapaženo je samo nekoliko pogodaka."

ADVOKAT MIKULIČIĆ: Gospodine sekretare, sada bih vas zamolio da nam pokažete dokazni predmet Tužilaštva broj P228.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ovde se radi o proceni štete koju je napisala civilna policija Ujedinjenih nacija od 18. avgusta 1995. godine. Tu piše: "U petak, 18.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

avgusta 1995. godine, u 10.30 časova, zajedno sa istražnim oficirom Thorom Hansenom počeo sam vršiti pregled grada Knina da bi se napravila procena štete počinjene u Kninu. Pokrili smo područje celog grada i uočili nekoliko mesta na koja su pale granate/rakete u okolini fabrike TVIK, štaba milicije" – milicija znači policija – "glavnog pravca Severne kasarne. Granate su dolazile sa severoistoka i između zgrade Vlade, zgrade radio-televizije, kao i padine brda ispod kninske tvrđave. Područje Severne kasarne nije provereno. Posmatranje vršeno sa nivoa ulica. Izbrojali smo oko 20 kuća i zgrada koje su bile pogođene granatama i još oko 20 koje su verovatno oštećene paljenjem" i tako dalje i tako dalje. Gospodo Rehn, kada ste sastavljali vaš izveštaj da li vam je bio na raspolaganju izveštaj civilne policije Ujedinjenih nacija od 18. avgusta, kao i izveštaj vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija, takođe, od 18. avgusta, kako biste ih pogledali pre nego što ste doneli svoje zaključke koji se nalaze u izveštaju?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Nemoguće je da se toga setim. Oprostite.

SUDIJA ORIE: Čekao sam da se završi francuski prevod, inače ...

SVEDOKINJA REHN: Razumem, da. Potpuno je nemoguće da se setim koji su tačno bili dokumenti kojima sam se poslužila svaki put za svaki paragraf mojih izveštaja. Morate da imate u vidu da ja nisam pokrivala samo Hrvatsku. To je bio mali deo moje misije. Dakle, kako onda da vam odgovorim da li je ovaj dokument poslužio kao osnova za određeni paragraf mog izveštaja, jednostavno nije moguće da se toga setim.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: A da ste imali pristup izveštajima civilne policije Ujedinjenih nacija i vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija, da li mislite da bi to uticalo na vaše zaključke u izveštaju kada ste rekli da je Hrvatska vojska namerno gađala civilne ciljeve?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Ulažem prigovor na ovo pitanje, gospodine predsedavajući, jer smo mi pokazali i druge dokaze Pretresnom veću, i postavljati pitanja samo na osnovu ova dva izolovana dokumenta nije u redu. Svedokinja je već rekla da ne može da se seti koje je izveštaje pogledala a koji su bili osnova za njene zaključke.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ovo je argument a ne legitiman prigovor.

SUDIJA ORIE: Samo trenutak.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, Pretresnom veću ne pomažete kada postavljate pitanje svedokinji na osnovu čega je ona sačinila svoj izveštaj na osnovu nespecifičnih informacija, nespecifičnih u toj meri da nam je poznat opšti izvor, ali ne i detalji, a da nakon toga citirate jedan ili dva izveštaja i onda pitate svedokinju da li bi se ona predomislila da je bila u prilici da pregleda sve te informacije. Dakle, u tom smislu, prigovor gospođe Mahindaratne je opravdan.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, veoma nam je teško da vodimo svoje unakrsno ispitivanje kada Tužilaštvo uvede izveštaje i onda kada sama svedokinja kaže da ne zna tačno na osnovu čega je izvela zaključke koji se nalaze u njenom izveštaju. Ne razumem zašto smo onda uveli taj izveštaj u spis.

SVEDOKINJA REHN: Časni Sude ...

SUDIJA ORIE: Rekao sam da to ne pomaže Pretresnom veću. Ja se nadam da shvatate koji su osnovni izvori, zar ne?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da, časni Sude. Shvatam.

SUDIJA ORIE: Gospođo Rehn, ako biste želeli da ...

SVEDOKINJA REHN: Da, časni Sude. Možda je sada pravi trenutak da vam malo objasnim šta je bio posao specijalnog izvestioca za ljudska prava. Nas ima mnogo u svetu. Oni su potpuno nezavisni. Oni ne zavise od Ujedinjenih nacija. Oni nisu, u tom smislu, deo Ujedinjenih nacija. Oni čak ni platu za njihov rad ne dobijaju od Ujedinjenih nacija. To je takozvana počasna misija. Postojala je nekad ranije komisija za ljudska prava, ona danas ima novi naziv i oni pomažu specijalnim izvestiocima, idu na teren, intervjuišu druge organizacije, sa kojima sarađuju, a koji su advokati, koji imaju sve ove preciznije detalje. Ono što je bitno jeste da je izveštaj o ljudskim pravima za Ujedinjene nacije baziran na zdravom razumu i koji su utisci specijalnog izvestioca, s obzirom da se, očigledno, smatra da je to osoba od integriteta i pouzdana. I, dakle, zato su metode ovakve. Komisija Saveta bezbednosti daje odgovor na rezoluciju o izveštajima, a zatim ističe neka važna pitanja. Već sam istakla sasvim jasno da pravosuđe nije moja jača strana, ljudska prava jesu, definitivno, i položaj pojedinca u teškim situacijama. Ali ja ne sumnjam i ne želim da sumnjam u izvore mog osoblja. Vi ste govorili o granatiranju artiljerijom po civilnim lokacijama. Ali u izveštaju vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija bilo je pomenuto generalno, ne van vojnih objekata, ali sa tri do pet različitih situacija, bilo je moguće. Dakle, ta izjava nije bila apsolutna. Ja bih rekla da su ti izveštaji jako važni, s obzirom da daju pregled patnji običnih ljudi i odgovore i korake koje dobijaju od političkog rukovodstva. Dakle, u tom smislu, mora biti jasno koja je prava uloga izveštaja. A kada to kažem definitivno ne govorim da nisu pouzdana. Naprotiv. Oni su veoma pouzdani. Daju glas patnji, u ovom slučaju, nakon vrlo, vrlo, brutalnog rata. I da dodam, kada je reč o onom spisku, gde ste pokušali da pokažete da ja nisam ubedljiva ... onim izveštajima o amnestiji, to bi bilo prilično lako da shvatimo da ono o čemu sam ja konkretno i o čemu sam se raspitivala u Hrvatskoj u to vreme, jeste bio položaj srpskog stanovništva i šta se njima dogodilo. I takođe sam imala mogućnosti da u drugim delovima bivše Jugoslavije vidim zločine koji su počinjeni protiv Hrvata, Muslimana, i tako dalje. Pa čak bih rekla da ja, naravno, nisam lično imala u vidu amnestiju koja bi isključila one koji su počinili teške zločine. Zašto bih inače pokretala pitanje slučaja u Gruborima toliko puta i tražila odgovore? Tako da se nadam da je ovo ... Veoma mi je žao što sam vam oduzela toliko vremena, ali meni je bilo važno da objasnim način na koji su radili specijani izvestioci.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA ORIE: Nema potreba da se izvinjavate, gospodo Rehn, zbog objašnjenja koje ste nam dali. Mogu li ja da vam postavim jedno pitanje. Gospodin Mišetić vam je predočio deo u kome se kaže: "Dokazi prikupljeni do sada ukazuju da su kršenja ljudskih prava i humanitarnog prava počinjena za vreme i nakon *Operacije Oluja* sledeći ..." i onda pod B se kaže: "Ciljanje teškim naoružanjem protiv vojno beznačajnih mesta u gradovima, uključujući i stambena područja u Glini i Kninu." On vam je takođe predočio ... odnosno, sa ovim vas je suočio. Da li su vaši izvori bili jednoglasni u svojoj oceni ovih pitanja, jer, kao što ste možda primetili, gospodin Mišetić vam je pokazao neke izveštaje koji govore drugačije, naime, da su mete uglavnom bile vojni ciljevi i da je do udara dolazilo u neposrednoj blizini vojnih ciljeva. Moje pitanje vama glasi: da li su vaši izvori bili jednoglasni u to vreme ili ste u svoj izveštaj uključili i izveštaje koji nisu bili u potpunosti u skladu sa vašim zaključcima?

SVEDOKINJA REHN: Naravno, zaključci koje sam unosila u svoje izveštaje bili su zasnovani na izveštajima koje su mi podneli ljudi koji su sami nešto iskusili. I kao što sam već pomenula gospodinu Mišetiću, barem u izveštaju vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija, bilo je tri do pet izuzetaka od ovog u vezi sa vojnim ciljevima, odnosno, da je moglo biti tri do pet nevojnih ciljeva na koja je pucano. To ćete naći negde u ... u svojim papirima koje ste nam upravo predstavili. Prema tome, meni je teško da dam potpun odgovor, časni Sude, jer kada smo razgovarali o tome šta će biti uključeno u izveštaj – i kada kažem "mi", mislim na tim Komisije za ljudska prava koji radi na terenu – tako da smo mnogo razgovarali o ovom i, naravno, bilo je je pitanje naše časti da se ne daju lažne informacije, jer to bi bilo protiv naših interesa. Prema tome, moram da stanem iza onih mišljenja i informacija iz prve ruke koje su mi preneli moji sagovornici.

SUDIJA ORIE: Da. Ovde se ne dovodi u pitanje nijednog trenutka da ste vi dali pogrešan utisak. Ja sam samo pokušavao da saznam kako tačno radite. Na primer ... dozvolite da vam predočim ovakav primer, ako biste primili 98 izveštaja u kojima se, na primer, kaže da je granatiranje bilo neselektivno ili da se granatiraju civilni ciljevi, a tu imate i dva izveštaja gde se kaže da su mete uglavnom bile usmerene na vojne ciljeve, da li biste onda doneli zaključke na osnovu takve ogromne većine izveštaja koji kažu da je granatiranje bilo neselektivno ili da li biste spomenuli kao zaključak izneli u fusnoti da kažete ... samo pokušavam da saznam da li su izveštaji koji ... iz kojih ne slede logično vaši zaključci... da li su oni razmatrani i da li se, koliko je vama poznato, eksplicitno pominje da su postojali?

SVEDOKINJA REHN: Iskreno se nadam da sam uspela da vam prenesem šta smo radili, kao što ste me vi, časni Sude, posavetovali. I naravno da je moguće, u nekim nejasnim slučajevima, da postoje fusnote. Međutim, ja se ne sećam da je tokom naših diskusija bilo suprotnih mišljenja o onome što smo izvestili, jer smo mi dobili naše spiskove, znali smo ko je bio tamo, ko je šta video, i to je bio dugačak, dugačak, dugačak spisak različitih predmeta koji smo onda sastavljali zajedno. Mi smo naša pitanja postavljali vlastima na različitim nivoima kako bismo proverili informacije, i naravno, bilo je toliko informacija koje su bile nepouzidane ili sam ja lično, u zavisnosti od toga šta

je počinilac govorio, rekla da to nije istina, i za koga smo mislili da bi mogao da bude počinilac, onda nismo možda pridavali toliku jačinu tom drugom mišljenju. Ali ja bih rekla da je naše izvještavanje bilo veoma korektno, a ako je nešto bilo veoma nejasno ... ponekad, naravno, morala sam sama da donesem svoju odluku da nešto uopšte ne pominjemo, ukoliko nije dovoljno jasno, jer je bolje imati tačan izveštaj nego da imamo bilo kakve kitnjaste stvari. Prema tome, taj ceo posao, zajedno sa izveštajima je bio prilično težak. Kad god sam izveštavala iz Bosne i Hercegovine, sa Kosova, Srbije, Hrvatske, Bivše Republike Makedonije, koristila sam težak jezik, jer je bilo potrebno probuditi ljude. To je bila funkcija izvestilaca, da osvesti ljude, i da ih upozori da nešto nije kako bi trebalo da bude. To nije bio diplomatski jezik. Koristila sam diplomatski jezik kad sam razgovarala sa ljudima, ali ne u svojim izveštajima. Uz ovaj dosta dugačak odgovor, rekla bih, prema mojim najboljim saznanjima, ovo su bili tačni izveštaji.

SUDIJA ORIE: Hvala vam. Molim vas, nastavite, gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Molim da nam predočite dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2710, i to 27. stranicu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospodo Rehn, to je strana 27 vašeg izveštaja od 7. novembra 1995. godine. A u paragrafu 105, pišete: "Ozbiljna kršenja ljudskih prava i kršenja humanitarnog prava su počinili pripadnici Hrvatske vojske za vreme i nakon *Operacije Oluja* u bivšem Sektoru Sever i Sektoru Jug". Dakle, na kraju ovog izveštaja postoji dodatak gde vi kažete sa kojim ste se sve osobama sastali na vašim putovanjima od 9. oktobra 1995. godine do 14. oktobra 1995. godine u regionu, i napominjete da ste se u četvrtak, 12. oktobra sastali sa gospodinom Peterom Galbraithom, ambasadorom Sjedinjenih Američkih Država. I ja bih vam ukazao na činjenicu da je gospodin Galbrajt svedočio pred ovim Pretresnim većem 24. juna 2008. godine, to se može videti na 4.985 stranici transkripta. Postavljeno mu je pitanje: "Dakle, vaš zaključak je bio" ...

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, mislim da smo se ovde dogovorili da kada se svedocima predočavaju svedočenja drugih svedoka da se onda od svedoka u sudnici traži da kaže svoj stav o određenom pitanju ...

SUDIJA ORIE: Ne. Gospodo Mahindaratne, pitanje je iskrslu juče kada je gospodin Hedaraly pokrenuo to pitanje. Pravila u to vreme su bila takva, ako se pitanjem nije bavilo u glavnom ispitivanju ili u toku svedočenja koje je do tada dato, tako da se u tom smislu smatra da se radi manje-više o uvođenju novog dokumenta, a ne samo o unakrsnom ispitivanju u odgovoru na ... u tom slučaju treba od svedoka da se zatraži da odgovori na pitanja nezavisno od bilo kojih drugih dokumenata. Ali mislim, u stvari, da gospodin Mišetić ovde vodi unakrsno ispitivanje o pitanjima o kojima je svedok, iako je preko Pravila 92 ter, svedočio u glavnom ispitivanju, i da onda nema potrebe da se ponovo uspostavi taj element, tokom unakrsnog ispitivanja, odnosno, rekao bih da se uspostavlja u ograničenom smislu, i nije nikakav problem da se postavi pitanje svedokinji šta drugi dokazi sadrže, a koji su predstavljeni Pretresnom veću.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Hvala, gospodine predsedavajući.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dakle, gospodin Galbraith svedočio je pred ovim Pretresnim većem i postavljeno mu je pitanje: "Dakle, to je vaš zaključak - da je napad u *Operaciji Oluja* u ovih prvih nekoliko dana bio u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom, je li tako?" Odgovor: "Mislim da nije bilo velikih kršenja međunarodnog humanitarnog prava u tih prvih nekoliko dana." Gospodo Rehn, u paragrafu 105, vi kažete da je tokom operacije bilo kršenja humanitarnog prava. Da li se sećate, da li je ambasador Galbraith, onog dana kada ste se s njim sastali, 12. oktobra 1995. godine, vama rekao kakav je bio njegov stav, odnosno, da nije bilo većih kršenja međunarodnog humanitarnog prava tokom same operacije?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Sećam se da smo razgovarali o mnogim problemima ... oko *Operacije Oluja*. Meni je nemoguće da se setim šta smo o tome razgovarali. Ako se dobro sećam, on me je pozvao na večeru, ali to je nešto drugo. Ali on je, naravno, govorio u svoje ime, a ja govorim svoje mišljenje. Dakle, svakako, ako je smatrao da nije bilo većih kršenja međunarodnog humanitarnog prava, mislim da su sva kršenja ljudskih prava protiv pojedinaca kršenja. Ali ne mogu da se setim da smo konkretno razgovarali o tome. Razgovarali smo oko svega što se dešavalo tada, i mislim da smo u mnogim stvarima imali isto mišljenje.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Da se vratimo na sastanak sa ministrom Šuškom od 4.. Da li je tačno ili nije, da je ministar Šušak bio nezadovoljan zaključcima u vašem izveštaju, da je Hrvatska vojska namerno gađala civile tokom operacije? Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: A ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je navedeno u mojoj izjavi.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, proverio sam stranicu transkripta 4.985, što je prva stranica 24. juna, i onaj deo nije tamo. Trebalo bi da bude neka druga stranica.

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je stranica 5.043, časni Sude, izvinjavam se.

SUDIJA ORIE: Hvala.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Takođe, ministar Šušak je smatrao tokom vašeg susreta sa njim da tokom *Operacije Oluja* nije bilo većih kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, to je bio njegov stav.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Bilo je nekih razgovora o izbacivanju iz stanova. O tome vam je postavljala pitanja gospođa Mahindaratne. Setićete se da nije bilo

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

reči o deložaciji običnih Srba iz njihovih domova, već se radilo o deložacijama oficira bivše Jugoslovenske narodne armije iz stanova koji su sada pripadali Ministarstvu odbrane Republike Hrvatske, zar ne?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Rekla bih da je tako, ali mislim da je bilo i običnih Srba. Ali, to je nešto što mi nije potpuno jasno.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Oni ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To su detalji od pre 13 godina kojih ne mogu da se setim.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ti obični ljudi u stanovima, da li su možda bili članovi porodice vojnog lica?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Može biti.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Mislim da imamo dugačak spisak ovih deložacija. Ali ga nemam kod sebe.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Jutros je rečeno da je u toku ovih deložacija ponekad bilo nasilja. Da li se sećate, da li se ovo nasilje događalo u toku izvršenja sudskih naloga da se isele ljudi iz vojnih stanova?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne mogu da se setim da sam rekla da je bilo nasilja. Moj problem je bio više, kada je reč o svim tim izbacivanjima iz vojnih stanova, da je postojala protivrečnost između onoga što mi je ministar unutrašnjih poslova Jarnjak rekao, i onoga što mi je rekao Šušak o tome ko je bio prisutan, i tako dalje. Nasilje koje sam ja uvek pominjala, bilo je nasilje koje se odnosilo na povratak Srba u njihove domove u onih nekoliko slučajeva kada su mogli da se vrate u početku.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I to je bio predmet koji biste vi pokrenuli sa ministrom unutrašnjih poslova, gospodinom Jarnjakom. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je bilo deložiranje vojnih lica. I nalazi se u mom izveštaju. Mislim da smo to imali ovde u ...

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Samo ... oprostite.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: ... u izveštajima.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Slažem se sa vama. Ono što sam ja rekao jeste da ste vi razgovarali sa ministrom Šuškom oko deložacija iz vojnih stanova?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, i sa Jarnjakom.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da. Međutim, o opštem problemu nasilja nad Srbima, te ste razgovore vodili, pre svega, sa ministrom unutrašnjih poslova, gospodinom Jarnjakom?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Takođe i sa ministrom Šuškom. Morate imati u vidu da smo stare kolege. Već sam ga srela ranije, 1993. godine, i upoznala sam ga bez svih ovih procedura u nekim prilikama u Hrvatskoj.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U vašim beleškama sa sastanka sa ministrom Šuškom, pomenuli ste da vam je ministar Šušak rekao da je pokrenuto 220 krivičnih postupka u vezi sa paljevinama i pljačkama?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da li je to ono što vam je ministar Šušak rekao?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ako je to ovde navedeno, onda, svakako.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Da li vam to ukazuje da je ministar Šušak priznao da je neophodno pokrenuti krivična gonjenja za nezakonito ponašanje ili počinjena dela nakon *Operacije Oluja*?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, sigurno. Ali nije bio i jako zainteresovan u celini za civilna pitanja.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da li je to možda zato što ministar Šušak nije mislio da je krivično gonjenje u opisu njegovog radnog mesta ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Nadam se da je imao jasnu predstavu o opsegu rada svog ministarstva i ostalih ministarstava.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mislim da je ovo dobar trenutak za pauzu.

SUDIJA ORIE: Da li ste završili sa dokumentom sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2710?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Jesam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: U redu. Pretpostavljam da želite da ga ponudite u spis?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospođa Mahindaratne ga je uvela u spis jutros.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Tako je, gospodine predsedavajući. To je deo podneska po Pravilu 92ter.

SUDIJA ORIE: Da. Sada vidim. Da. To je dokazni predmet Tužilaštva broj P639, još uvek označen za identifikaciju.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Moram da odštampam listu tokom pauze, časni Sude, jer nemam brojeve.

SUDIJA ORIE: Budući da ste ga koristili, a da ga je gospođa Mahindaratne već uvrstila u spis, mislim da status dokaznog predmeta Tužilaštva broj P639 može već da bude promenjen, pošto nema prigovora ni sa jedne strane. Sada ćemo napraviti pauzu i nastaviti ćemo u 12.50 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, nastavite, molim vas.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn, sada bih želeo da porazgovaramo o vašem sastanku sa ministrom Jarnjakom 4. decembra 1995. godine. To je ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim vas da nam predložite dokazni predmet Tužilaštva broj P601. To je taj, u redu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn, u svojoj izjavi govorite o vašem sastanku sa ministrom Jarnjakom, a vi kažete ... dozvolite mi da vam pokažem koja je to stranica. Na 6. stranici vi kažete: "Jarnjak je tvrdio da nije imao podatke o humanitarnim zloupotrebama i bilo mi je jasno da nije želeo da prima te informacije od nas. Jarnjak je, takođe, rekao da neće istražiti izveštaje o masovnim grobnicama." Ako sada pogledamo ove beleške, u 2. paragrafu se kaže: "Ministar Jarnjak je odgovorio da je bezbednosna situacija ..." ... u stvari, trebalo je da kažem odeljak 2. "Ministar Jarnjak je odgovorio da je bezbednosna situacija normalizovana i da su pokrenuti krivični postupci protiv počinilaca krivičnih dela, kao što su pljačka, paljevine" i tako dalje. I ako pređemo na 3. stranicu, konkretno o ovoj temi - da on nije imao podatke o humanitarnim zloupotrebama ... Oprostite, na 2. stranici. Izvinjavam se. Nisam mogao da pronađem. Strana 2, paragraf ... odnosno poglavlje 7, u kom se kaže: "Što se tiče situacije povratka izbeglica, ona je iznela zabrinutosti o mnogim administrativnim preprekama koje ne omogućavaju povratak izbeglica, i raspitala se da li postoje podaci o broju povratnika. Ministar Jarnjak rekao je da nije imao nikakvih podataka o tom pitanju i da nije dobio nikakve izveštaje u vezi sa kršenjem ljudskih prava nakon povratka izbeglica. On je priznao da su poteškoće do kojih dolazi nakon njihovog povratka vezane za probleme koji postoje među susedima." Dakle, da li je korektno da se kaže da je ono što je ministar Jarnjak rekao na sastanku, ne da nije imao podatke o humanitarnim zlostavljanjima, već, naprotiv, da nema podataka o humanitarnim zlostavljanjima izbeglica koji su se vratili na to područje?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Naravno, vi to možete da formulišete na taj način. Ali mislim da oboje dobro shvatamo šta je značilo to što piše.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Pitao sam, gospođu Rehn, jer ...

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. A ja samo kažem da on nije imao podatke o čemu sam ga pitala, a to je o povratnicima i kršenju humanitarnog prava u vezi s tim. Prema tome, to je odgovor na ovo pitanje.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Kada kažete da nije imao ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je ovde napisano. On nije imao podatke.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: On nije imao podatke o zlostavljanjima koja su se dešavala protiv ljudi koji su se vratili. Da li je to tačno?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsedavajući, to nije bio odgovor. Svedokinja je jasno odgovorila na pitanje.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne ... Gospođo Rehn, pretpostavljam da ste shvatili šta brine gospodina Mišetića. Ono što je bitno je sledeće: koje su to tačno stvari za koje vam je gospodin Jarnjak rekao da nije imao podatke. Možete li to da nam objasnite i da nas uputite na onaj deo beležaka koje smatrate relevantnim.

SVEDOKINJA REHN: Pitala sam o povratnicima, i kad smo razgovarali o njima, on je rekao da nema podataka. Prema tome, moglo bi se, naravno, reći da on poseduje određene podatke, ali definitivno se odnosilo na povratak izbeglica i na kršenje ljudskih prava u vezi sa tim.

SUDIJA ORIE: Znači, u vezi sa povratkom, a ne pre povratka? Mislim nevezano za povratak, možda je trebalo da kažem.

SVEDOKINJA REHN: Časni Sude, moram da kažem da ne mogu da odgovorim na to pitanje, jer je bilo pre dosta vremena. A ni beleške koje je napisao gospodin Diakite nisu sasvim jasne u tom smislu. Ali, ono čega se sećam iz tih razgovora jeste da on nije bio mnogo zainteresovan za probleme stvorene povratkom, kao ni za civilne žrtve u vezi sa *Operacijom Oluja*.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite, gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Što se tiče poslednjeg dela vašeg odgovora, gospođo Rehn, da li imate neke beleške koje bi pokazivale da gospodin Jarnjak nije bio zainteresovan za civilne žrtve u vezi s *Operacijom Oluja*? Da li postoji referenca u vašim beleškama koju možete da nam date?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne, samo moju glavu, i to je nešto što se ne kaže tek tako, nažalost. Ali, veliki broj izveštaja zasnovan je na razgovorima sa ljudima. Ali zato vrlo dobro znate da u zapisnik sa sastanka ne može da uđe svaka reč koja je izrečena. Tako da je to utisak koji sam stekla kada sam izašla sa tog sastanka.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Idemo na sledeću stranicu ovih beležaka, molim vas, to je odeljak 11.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Vi ste u vašoj izjavi rekli: "Jarnjak je rekao da on neće ispitivati izveštaje o masovnim grobnicama." U 11. paragrafu se kaže: "Specijalna izvestiteljka je izrazila zabrinutost u vezi sa situacijom sa masovnim grobnicama što bi trebalo da se istraži odmah ili vrlo brzo u bivšoj Jugoslaviji. Ona je istakla da bi policija sa obe strane trebalo da prisustvuje tim događajima, odnosno, istrazi i nadgledanju, odnosno, međunarodni posmatrači kao nepristrasni i isto tako kako bi se izbegla svaka konfuzija u rezultatu". Ministar Jarnjak je objasnio da je Parlament usvojio zakon po kome su sve informacije o ratnim zločinima trebalo da bude prosledene Međunarodnom sudu za ratne zločine. On je rekao da će obezbediti sve potrebne mere za veću transparentnost u vezi s tim pitanjem."

ADVOKAT MIŠETIĆ: A onda se nastavlja na sledećoj stranici.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Tu se kaže: "Specijalna izvestiteljka pomenula je i da je važno da se sačuva dostojanstvo tih lica pri otvaranju grobnica i da se omogući prisustvo verskih vlasti, odnosno episkopa, pravoslavnih sveštenika. Ministar Jarnjak je u potpunosti podržao predlog i dodao da su do sada navodi o masovnim grobnicama u Hrvatskoj ograničeni samo na Pakrac, i međunarodna zajednica je bila pozvana da i oni čekaju rezultate istrage o tom pitanju. Međutim, on je istakao da u oslobođenoj oblasti oni imaju indicija o postojanju masovnih grobnica u nekim oblastima." Možete li da nam kažete šta je osnova za vašu izjavu da je ministar Jarnjak rekao da neće istražiti masovne grobnice?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je bio opšti utisak na osnovu svega onoga što je rekao. To je takođe zapisano u ovim paragrafima, da: "Možda ima masovnih grobnica. Postoji zakon koji je usvojen u Parlamentu Hrvatske", sa osvrtom na Međunarodni krivični sud ili Tribunal. Međutim, kada je reč o direktnim akcijama "Svi su dobrodošli da dođu" i tako dalje, ali ništa nije rekao šta će on učiniti, a to nedostaje u ovim ... tom zapisniku sa ovog sastanka. I to je bio utisak koji sam tada stekla, a nisam bila jedina koja je stekla takav utisak. Moji drugovi koji su me pratili na tom sastanku su stekli potpuno isti utisak.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Prema ovim beleškama, vi ste definisali to pitanje kao pitanje da li će jednom od međunarodnih posmatrača biti dozvoljeno da učestvuju u istrazi masovnih grobnica. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. Prema ovim beleškama, da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I sve što je ministar Jarnjak uradio bio je odgovor vama, da će međunarodnim posmatračima biti dozvoljeno ...

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Hm.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: ... da učestvuju. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Hm.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I da će rezultati tih istraga u skladu sa novim hrvatskim zakonom biti prosleđeni Međunarodnom sudu za ratne zločine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, upravo ono što ovde piše.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dakle, na 3. stranici vaše izjave ...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, vi ste citirali da bi istrage trebalo da budu prosleđene, dok se u tekstu kaže "informacije", što nije baš isto, jer to pitanje upravo je pokrenula gospođa Rehn, a to znači – šta će oni sami uraditi a u kojoj meri će to biti odgovor na ono što su drugi pokrenuli. U suprotnom, ja ne bih to isticao da se radi o manjoj beznačajnoj razlici između te dve reči. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Na 3. stranici vaše izjave, vi kažete ... to se odnosi na izveštaj od 7. novembra 1995. godine: "Na 14. stranici, govorim o hrvatskom ministru unutrašnjih poslova i davanju rezultata istrage u vezi sa zločinima u *Operaciji Oluja*. U brojkama koje su navedene, samo jedan hrvatski vojnik se navodi da je pod istragom. Zbog toga nisam htela da verujem tim brojkama, jer smo imali dovoljno suprotnih informacija."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim vas da se vratimo na dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2710 i to na 14. stranicu tog dokumenta.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Gospođu Rehn, ovo je stranica koju spominjete u vašoj izjavi svedoka, u 35. paragrafu, u drugoj rečenici gde vi kažete: "Dana 18. oktobra 1995. godine hrvatski ministar unutrašnjih poslova prezentirao je rezultate istrage počinjenih zločina u vezi sa *Operacijom Oluja*. Prema tim rezultatima policija je rešila 25 od 41 registrovanog slučaja ubistva. Policija je uhapsila 13 osoba za koje se sumnja da su počinili zločine u selima Gošići i Varivode. Prema navodima Vlade, samo jedan vojnik Hrvatske vojske bio je među osumnjičenim a svi drugi su bili civili koji su nosili vojnu odeću." Vi ste ovu rečenicu protumačili tako da znači da je hrvatski ministar unutrašnjih poslova rekao da je samo jedan vojnik Hrvatske vojske bio pod istragom u vezi sa zločinima počinjenim posle *Operacije Oluja*?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. To je sasvim logično.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da li je moguće da se izveštaj zapravo odnosi na jednog vojnika Hrvatske vojske koji je bio među osumnjičenima za zločine počinjene u selima Gošići i Varivodama a ne da je postojao samo jedan jedini vojnik Hrvatske vojske osumnjičen za zločine ... za bilo koje zločine počinjene nakon *Operacije Oluja*?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ne mogu da odgovorim na to pitanje. Naravno, sve je moguće, ali to je nešto što čemu je tim za ljudska prava poklonio veliku pažnju. Tako da je meni sada ovde teško da verujem da oni nisu bili jasni u ovom ... u ovoj rečenici.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Pa, to nije rečenica hrvatske Vlade. Ovo je rečenica koju je napisao Generalni sekretar u skladu sa vašim izveštajem.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da, da. Ali, to se zasniva na mom izveštaju.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dakle, ranije smo razgovarali o činjenici da vam je ministar Šušak rekao da su 222 osobe optužene za paljevine i pljačkanje. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Ministar Šušak je mislio na vojnike?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Verujem da je tako. Oni su bili optuženi, da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Da li ste primetili bilo šta u vezi sa činjenicom da ste već 7. novembra 1995. godine, očigledno, imali mišljenje koje ste izneli u vašem izveštaju da su hrvatske vlasti osumnjičile samo jednog vojnika za sve zločine počinjene nakon *Operacije Oluje*, a 4 decembra 1995. godine vam je ministar odbrane rekao da je taj broj, zapravo, 222?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: To je broj koji nismo ili nisam ja mogla da proverim. Znači, to je nešto što mi je rečeno, i, naravno, morali smo to da prihvatimo kao nešto što je relevantno. Ali ove ... ove razlike između ovih brojeva, mislim da nisu vrlo važne. Važan je bio opšti stav - da podizanje optužbi protiv vojnika nije bilo toliko popularno kao protiv civila.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Hajde da govorimo o opštem stavu. I kao što smo radili jutros, pokazaću vam niz vaših drugih izveštaja i izveštaja Generalnog sekretara, a zatim ću vam o tome postaviti nekoliko pitanja, o tom stavu.

SUDIJA ORIE: Pre nego što to uradite, gospodine Mišetiću, zamolio bih za jedno pojašnjenje. Jedno od pitanja koje vam je postavio gospodin Mišetić je bilo i to da li je ministar Šušak mislio na vojnike kad je spomenuo brojku od 222 osobe, a vaš odgovor je: "Verujem da je tako. Oni su bili optuženi, da." Koja je osnova za vaše verovanje da je mislio na vojnike?

SVEDOKINJA REHN: Zato što nije govorio o bilo kojim drugim grupama, već uglavnom samo o vojnicima. Bio je veoma odlučan kad je govorio o tome. On je bio zadužen za ljude u odbrani, koji su se pokoravali odbrani i pravilima, a drugi su imali mandat u drugim ministarstvima, poput Ministarstva unutrašnjih poslova i tako dalje. Ali to je samo nešto za šta sam ja verovala da se odnosi samo na vojsku. Nemam relevantan odgovor na to. To je moj utisak.

SUDIJA ORIE: Pitam vas zato, jer ste u vašoj izjavi rekli da vas je on kritikovao zbog toga što ste se usredsredili na vojnike, a ne i na potencijalne civilne počinioce ovih dela. Naravno, ja vas pitam u kojoj meri može ova kritika da se pomiri s tim da se u isto vreme govori o relativno velikom broju za koji ste vi smatrali da su vojnici?

SVEDOKINJA REHN: Časni Sude, sada me stvarno dovodite u situaciju da moram da razmislim šta je on tačno mislio tim da kaže, jer to nije nešto što moje osoblje nije potvrdilo. Ministar Šušak stvarno nije bio zadovoljan izveštajem, ni bilo čim što sam ja radila. Dakle, u tom smislu, mi smo sve vreme imali utisak da on nema interes da nam bude od pomoći kada je reč o vojsci. Tako da sada kada vi kažete da bi možda bilo najlogičnije da je možda mislio na nešto drugo a ne samo na vojsku, mi smo smatrali da je to samo vojska. To je prilično otvorena mogućnost i stvarno moram reći da je to nešto čega apsolutno ne mogu da se setim.

SUDIJA ORIE: Hvala vam. Gospodine Mišetiću...

SVEDOKINJA REHN: Stvarno mi je žao.

SUDIJA ORIE: ... možda su to sad neki objektivni podaci. Možda ne bismo trebali da se oslanjamo na logiku razgovora, nego samo na objektivne podatke.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Imamo mnoge druge svedoke koje ćemo unakrsno ispitati, časni Sude, tako da će i to doći na dnevni red.

SUDIJA ORIE: Hvala vam.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare...

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Kao što sam rekao, gospođo Ren, mi ćemo vam pokazati ... ja ću vam sada pokazati niz dokumenata, i na kraju ću vam postaviti nekoliko pitanja.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da nam se predoči dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2365, to bi trebalo da bude izveštaj gospođe Rehn od 14. marta 1996. godine.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, taj dokument je već dokazni predmet Odbrane broj D669, označen za identifikaciju, ali nemamo prevod na BHS.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da, izvinjavam se, da.

SUDIJA ORIE: Pa se pitam da li će to na kraju postati dokazni predmet Odbrane broj D669 sa prevodom, ili da li ste odustali od tog broja i...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Oprostite.

SUDIJA ORIE: ... da će to biti 2365...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Dokazni predmet Odbrane broj D669.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D669. Dobro. Dakle, gospodo Mahindaratne, nema više potrebe da se taj dokument nudi na uvrštenje u spis. Ali da li je napravljen prevod u međuvremenu, ili da li ste pozajmili od ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je službeni dokument Ujedinjenih nacija. Nisam znao da smo to morali da prevedemo.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, mi imamo učitani prevod dokumenta sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2365, i mislim da je dobijen broj označen za identifikaciju. To je dokazni predmet Tužilaštva broj P638, označen za identifikaciju. Ostavljam to sada vama, gospodine predsjedavajući, koji dokument želite da koristite. Naš dokument ima prevod.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Meni je svejedno, časni Sude, tako da ...

SUDIJA ORIE: Predlažem, pošto je Odbrana bila prva, neka to onda bude dokazni predmet Odbrane broj D669 a pozajmite prevod od Tužilaštva, odnosno iz dokumenta broj 2365, i to znači, gospodine sekretare, da ovaj broj P638 može da se poništi. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala. Molim da se pokaže 26. stranica ovog dokumenta.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U 104. paragrafu pišete: "Informacije koje je pružila Vlada Republike Hrvatske pokazuju da je pokrenut veliki broj sudskih postupaka u vezi sa zločinima i kršenjima ljudskih prava koja su navodno počinjena pretežno protiv hrvatskih Srba u periodu posle vojne operacije. Međutim, mnogi prijavljeni slučajevi ubistava i dalje ostaju nerešeni, a ima malo dokaza da je bilo suđenja u vezi sa delima paljevine i pljačkanja i da su ta suđenja završena."

ADVOKAT MIŠETIĆ: I ako bismo mogli pozvati... Ja se izvinjavam ako za ovo postoji P broj, ali meni treba dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 2820. To je izveštaj o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije od 12. novembra 1996. godine. A sada mi kažu da je to dokazni predmet Tužilaštva broj P640, označen za identifikaciju.

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Gospodine predsjedavajući, mislim da u transkriptu postoji greška. Piše da je to P460 a mislim da se radi o broju P640.

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je tačno.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodo Mahindaratne.

ADVOKAT MIŠETIĆ: U paragrafu ... dozvolite mi da pogledam. To je, ponovo, izveštaj Generalnog sekretara u kom se prenosi vaš periodični izveštaj.

SUDIJA ORIE: Dakle, kad pogledam transkript, vidim da je "460" ispravljeno u "460", umesto "640". Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim 33. stranicu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Paragraf 127 je u kontekstu imovinskih prava i hrvatskih zakona o imovini. U poslednjoj rečenici se kaže: "S druge strane, Vladu Hrvatske trebalo bi pohvaliti za pozitivne korake koje je preduzela u saradnji sa međunarodnim agencijama kako bi se ublažile humanitarne nevolje hrvatskih Srba koji i dalje žive u bivšim sektorima: Zapad, Sever i Jug, od kojih su mnogi i stariji ljudi."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ako pređemo na 37. stranicu, u 148. paragrafu, druga rečenica počinje: "Republika Hrvatska se neprestano bavi konstruktivnom saradnjom sa međunarodnim subjektima, uključujući i Specijalnu izvestiteljku i kancelariju Visokog komesara za ljudska prava u Hrvatskoj. Činjenica da je Hrvatska nedavno prihvatila prisustvo misije OEBS-a, koji će posebnu pažnju da obrati na pitanje prava manjina, je još jedna demonstracija te saradnje."

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I onda, dozvolite mi da vam pokažem vaš izveštaj, gospođu Rehn, iz januara 1998, koji je sada dokazni predmet Tužilaštva broj P651, označen za identifikaciju. Primetićete da je ovo izveštaj koji ste podneli 14. januara 1998. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim 9. stranicu izveštaja.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U 28. paragrafu vi kažete, negde u sredini: "Specijalna izvestiteljka želi još jednom da se zahvali hrvatskim vlastima na konstruktivnoj saradnji tokom celog trajanja njenog mandata." Zatim u 29. paragrafu, u odeljku pod nazivom "Bezbednost lica i imovine u bivšim sektorima" kaže se: "Posle više od dve godine posmatranja trendova ljudskih prava u Hrvatskoj, specijalna izvestiteljka smatra da, iako još uvek treba da se dosta toga uradi, postoje dobri razlozi za optimizam u budućnosti. Kada je počela sa svojim mandatom 1995. godine, tada je bilo ozbiljnih kršenja ljudskih prava i humanitarnog prava, kako se izveštavalo, koja su se dogodila za vreme i posle hrvatske vojne operacije u leto te godine, kada je Vlada preuzela kontrolu nad teritorijama koje su držali Srbi. Ova kršenja, od kojih su mnoga, očigledno, sprovedena od strane hrvatskih vojnika, podrazumevala su ubijanje civila, masovne pljačke i paljenje i napade na civile koji su bežali i napade na izbeglice. Prema informacijama koje smo nedavno dobila od Vlade, od oktobra 1997. godine, podignuto je ukupno 5.580 krivičnih prijava u vezi sa vojnim operacijama u bivšim Sektorima Sever i Jug, od kojih su 559 u istražnoj fazi, 3.785 su u prvostepenom postupku, a za 1.236 su donete konačne odluke."

ADVOKAT MIŠETIĆ: A onda molim sledeću stranicu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U 34. paragrafu se govori o stanju u istočnoj Slavoniji. U sredini tog paragrafa kažete: "Pre nego što je završen mandat UNTAES-a 15. januara 1998. godine, hrvatske vlasti su pokušavale da podstaknu hrvatske Srbe da ostanu u regionu. Međutim, među pripadnicima srpske populacije vladaio je veliki strah i nesigurnost, i zbog toga su mnogi od njih otišli iz regiona, pre svega za Saveznu Republiku Jugoslaviju, iako je teško utvrditi da li su takvi odlasci trebalo da budu trajni". Gospodo Rehn, pokazao sam vam neke od vaših izjava koje su napisane tokom 1995., 1996. i januara 1998. godine. Da li je korektno da se kaže da ste videli da je došlo do poboljšanja, kao što kažete, na primer, u vašem izveštaju iz januara 1998. godine da su bili... da je još dosta toga imalo da se uradi. Bilo je dobrih razloga za optimizam u budućnosti?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: O, da, jer nisam nikada oklevala da pohvalim one korake koji su preduzeti. Mislim da je mnogo važnije, takođe, istaći ona pitanja koja su i dalje otvorena i da treba da dođe do poboljšanja, i o tome sam govorila u svojim izveštajima. A ako bih danas pisala izveštaj o Hrvatskoj, definitivno bi bilo još mnogo više razloga za pohvalu. Dakle, jasno je da je došlo do razvoja demokratije. I moja preporuka je bila da se pokrene institucija ombudsmana. Bila sam veoma zadovoljna u vezi mnogih preduzetih koraka. Ali, naravno, mi sada govorimo o tome šta se desilo tokom *Operacije Oluja* i odmah nakon operacije. I, dakle, ja sam bila prisiljena da kažem vrlo, vrlo brutalne stvari koje su se dogodile. Ali poboljšanja je bilo, kao što je jasno navedeno u mojim izveštajima.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. U odnosu na statistike koje ste citirali, znam da ste rekli u svojim izjavama da nikada niste bili u mogućnosti da proverite te statistike. Međutim, vi se ne sećate da ste ikada zatražili sudske spise, da pogledate u sudskim spisima kako biste za sebe proverili te brojeve. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Ovo je veoma važno pitanje, jer sam se pitala i zbog sebe, da li smo mi kao tim, tražili dokumenta iz sudskih postupaka, ali ne mogu da odgovorim na to pitanje, jer sam gotovo sigurna da je moj tim zatražio to. Međutim, ovde sam danas kao svedok, i ne mogu sigurno da kažem. Dakle, to što hrvatski zvaničnici nisu pokazivali interes nije bio jedini razlog što ih nismo dobili. Možda čak i nismo dovoljno insistirali da dobijemo ove dokumente.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Na osnovu svog iskustva Specijalne izvestiteljke i činjenice da ste napisali mnogo izveštaja, da li mislite da ako ste zatražili od hrvatske Vlade da vam da takva dokumenta i da vam ona nije dala ta dokumenta, da li bi nešto tako bilo uključeno u jedan od vaših izveštaja?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Naravno, bilo bi. Bilo bi uključeno. Dakle, u tom smislu veća je verovatnoća da nismo dovoljno snažno insistirali na dobijanju tih dokumenata.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: U redu. Hvala, gospodo Rehn. Hteo bih da se se pozabavimo pravima na državljanstvo i svim pravima u vezi s tim, to je na stranicama 7 i 8 ... i ja ću pokušati da završim danas ... dakle, na stranicama 7 i 8 vaše izjave. Kažete, počinje negde pri dnu: "Ne sumnjam da su postojale praktične administrativne prepreke

sa kojima su se suočavale srpske izbeglice kada su pokušavale da se vrate i da su namerno hrvatske vlasti obeshhrabrivale Srbe u pokušaju da se vrate. Ja nemam nikakve sumnje da hrvatska administracija u to vreme nije spremno pozdravila ideju o povratku srpskih izbeglica koji su pobegli zbog *Operacije Oluja*. U podnaslovu 'Humanitarna i socijalna pitanja' razgovarala sam o rešavanju tog problema, odnosno, uskraćivanju prava na državljanstvo ljudima koji su dugo vremena stanovnici Hrvatske. I to su bili uglavnom Srbi." Kao prvo, da li se sećate kojim Srbima koji su živeli u Hrvatskoj je odbijeno državljanstvo?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da li biste ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Dozvolite mi da nađem ...

SVEDOKINJA REHN: Da. Da li biste mi ponovo postavili pitanje jer pretpostavljam da nisam shvatila poentu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Pokazaću vam gde se to tačno nalazi u vašoj izjavi. Radi se o poslednjem izveštaju koji smo upravo videli.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim da se vratimo na dokazni predmet Tužilaštva broj P651. Molim sledeću stranicu. Stranica 11 ... još malo niže.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ovaj deo vaše izjave dolazi iz dela vašeg izveštaja iz 1998. godine, pri dnu 39. paragrafa. Vi govorite o istočnoj Slavoniji, a u pretposlednjoj rečenici na toj strani kažete: "Oko 140.000 dokumenata za državljanstvo i 126.000 pasoša izdato je stanovništvu koje je živelo tom u regionu", kada se kaže "region" misli se na istočnu Slavoniju. "Međutim, ono što nas brine je oko 900 odbijenica za državljanstvo koje su čekale mnogo meseci..."

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim sledeću stranicu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: "...u administrativnim sudovima, a koji bi trebalo da budu efikasno rešeni". Kada je reč o hrvatskom državljanstvu, kao što kažete u svom izveštaju, u stvari, izdato je 140.000 dokumenata vezanih za državljanstvo za stanovništvo u istočnoj Slavoniji.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U istočnoj Slavoniji, da.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: A problem koji se postavlja vezan je za tih oko 900 odbijenica. Da li je to tačno? Da li znate na osnovu čega je odbijeno državljanstvo za tih 900 ljudi?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: O tome sam posebno govorila u svojim izjavama i sećanjima, jer nisam bila direktno, u tom smislu, umešana u pitanje istočne Slavonije. Postojala je UNTAES administracija i ja sam smatrala da bi bilo sasvim prikladno da se ne mešam previše jer se samo po sebi podrazumevalo da je tamo postojala privremena uprava. Naravno, ja sam posetila tu oblast. Ali moj problem je bio postojanje problema državljanstva i mi smo imali dokaze u obliku dokumenata onih osoba koji su

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

napustili Sektore Sever i Jug tokom *Operacije Oluja*, jer mnogi od njih su izgubili svoje dokumente, lične karte. I njima je bilo jako teško da dokažu da su državljani Hrvatske. I to su bile osobe oko kojih sam bila posebno zabrinuta. Znala sam da ih je bilo na stotine koji su čekali na mađarskoj strani da bi dobili papire. Oni su morali da odu u Beograd da bi dobili neke od dokumenata. I praktično, za njih je bilo veoma teško kada su pokušavali da povrate svoju imovinu, jer su imali rok od 90 dana u kom je trebalo podneti zahtev za povrat imovine. Dakle, sve ovo je bilo povezano, da tako kažem, i najviše zbog toga to spominjem u svojoj pisanoj izjavi.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Imamo još tri minuta.

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U redu. Izvinite. Hajde da ubrzamo.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Žao mi je što vas prekidam, ali želim da završim ovu temu danas.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine sekretare, molim vas pokažite nam dokument koji nosi oznaku 1D40-0082.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Možete li možda da mi odgovorite na pitanje sa da ili ne, da li ste znali da je u Hrvatskoj u tom vremenskom periodu, što znači 1996., 1997., 1998. godine a i ranije, državljanstvo bilo određeno, između ostalog, onim što je pisalo u izvodu iz matične knjige rođenih u lokalnom matičnom uredu, u lokalnom gradu. Da li ste znali za to?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Da. I znam, takođe, da oni koji su zauzeli Krajinu, znači, deca rođena u Krajini u to vreme uopšte nisu imala nikakva dokumenta, jer taj ceo region nije bio registrovan.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Ovde se radi o Zakonu o državljanstvu i obrazac koji neka osoba treba da popuni. I kao što možete videti, datum ovih propisa nije bio uspostavljen sve do 1995. godine, ovo je 8. januar 1992. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da se dokument pomeri nadole.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Tu se kaže: "Evidencija o državljanstvu je upisana u registar građana u matičnom uredu i u opštini" i tako dalje. I sada ću da vam pokažem sledeći dokument koji nosi oznaku 1D40-0098, gospođu Rehn. To je protokol između Srbije i Hrvatske iz 2003. godine. Ako pogledate, videćete da je to protokol o preuzimanju, kojim Vlada Srbije vraća Hrvatskoj ... pogledajte sledeću stranicu ... lokalne matične knjige koji su odnesene iz Hrvatske 1995. godine i pre toga. Postoje doslovno stotine matičnih knjiga koji su vraćene 2003. godine.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Molim da pređemo na sledeću stranicu.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Među njima i grad Knin, i razni drugi gradovi u Sektoru Jug. Možete da vidite o kojim godinama se radi. Da li ste znali u vreme kada ste

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

pripremali svoje izveštaje da Hrvatska nije imala centralno mesto na kom su se čuvale informacije koje se tiču izvoda iz matične knjige rođenih za pojedince ili druge papire koji su potrebni za utvrđivanje državljanstva?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: U materijal koji imate, ja negde pominjem ... ne mogu sada da pronađem ... da je jedna od prepreka bila ta što su morali da idu u Beograd, da bi dobili svoje dokumente. To mi je rekao jedan od ministara, Šušak ili Jarnjak.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: I moje poslednje pitanje za danas glasi: u sklopu vašeg rada, kao izvestiteljke za ljudska prava, trebalo je da se bavite činjenicom da je srpsko stanovništvo napustilo područje ili činjenicom da su vlasti u Srbiji imale u posedu stotine matičnih knjiga rođenih. Da li vam to pokazuje da je postojao određeni nivo organizacije za odlazak Srba iz Krajine?

SVEDOKINJA REHN – ODGOVOR: Mislim da trebam da napravim bilo kakvu procenu o tome šta je istina. Ne znam da je bilo zahteva ili bilo čega od strane srpskih lidera da stanovništvo treba da ode. Međutim, znam da je predsednik Tuđman zatražio od srpskog stanovništva da oстане. Ali, ono što sam videla tamo i u mnogim drugim ratnim zonama u svetu, svaki put kad vam kažu – molim vas da ostanete, sve je u redu, ljudi jednostavno ne veruju kada imate masovnu psihozu i ljudi se boje da će se nešto strašno dogoditi. Dakle, mislim da ni jedna strana nije bila dovoljno efikasna ili je možda jedna strana bila previše efikasna.

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospođo Rehn.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ponudio bih oba ova dokumenta u spis i zaključujem za danas.

SUDIJA ORIE: Gospođo Mahindaratne?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: Nemam prigovor, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare?

sekretar: Časni Sude, dokument koji nosi oznaku 1D40-0082 postaće dokazni predmet Odbrane broj D686. Dokument koji nosi oznaku 1D40-0098 postaće dokazni predmet Odbrane broj D687.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmeti Odbrane D686 i D687 primljeni su u spis. Gospodine Mišetiću, rekli ste da je ovo bilo vaše poslednje pitanje za danas?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Tako je, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Kako stojimo sutra?

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

ADVOKAT MIŠETIĆ: Mi smo postigli dogovor da ću završiti za vreme prve sednice. Timovi gospodina Čermaka i gospodina Markača radiće tokom sledeće sednice, tako da ostaje cela treća sednica za dodatno ispitivanje i pitanja Pretresnog veća.

SUDIJA ORIE: Gospodo Mahindaratne?

TUŽITELJKA MAHINDARATNE: To je više nego dovoljno, gospodine predsedavajući. Mislim da neću ...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, samo želim da bude jasno. Nisam siguran koliko će mi tačno vremena biti potrebno, ali bar jedan sat, ako ne i sat i po. To vam kažem samo da bi Pretresno veće znalo koliko sam vremena planirao.

ADVOKAT KAY: Kako bi se pomoglo Pretresnom veću, želim da kažem da je gospodin Mišetić, zapravo, već postavio jako puno pitanja koja su nas zanimala, tako da mi nećemo imati više od pola sata.

SUDIJA ORIE: Znači da smo ostali u okvirima od sat i po za svaku sednicu. Gospodo Rehn, to je takođe važno za vas da znate, rekao bih ...

SVEDOKINJA REHN: Upravo tako.

SUDIJA ORIE: Dakle, postoje dobre šanse da ćemo završiti s vašim svedočenjem sutra.

SVEDOKINJA REHN: Hvala Bogu. Ili vi niste Bog?

SUDIJA ORIE: Nisam. Osim toga, treba zahvaliti stranama, gospodo Rehn, koje su nam dale ove informacije. Za danas ćemo da prekinemo sa radom. Nastavićemo sutra, u sredu, 16. jula 9.00 časova u istoj sudnici. U međuvremenu, gospodo Rehn, želeo bih da vam dam uputstva da ne biste ni sa kim trebalo da govorite o svom svedočenju, bilo ovom koje ste već dali ili koje ćete tek dati. Sada prekidamo.

Sednica je završena u 13.50 h

Nastavlja se u sredu, 16. jula 2008. godine u 9.00 h.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje